

Sinds zondag 12 september 1999 heet de Maasbrug tussen Maaseik en Roosteren officieel 'Pater Sangersbrug'. Op die dag werd ook het kunstwerk onthuld, dat in de toekomst zal blijven herinneren aan het leven en werk van Kruisheer Willem Sangers. Hij was een groot voorstander van het behoud van de Limburgse cultuur aan beide zijden van de grens.

DE MAASEIKENAAR

2000

INHOUDSTAFEL

- 101 Woord vooraf.
- 102 Maaseikenaren publiceren.
- 105 Jacobus Schoofs, verdronken in de Maas.
- 106 Een merkwaardige familienaam.
- 107 Uit de Oude Doos: Maaseiker scouts.
- 108 Theodoor Fyten, een Maaseiker pastoor in Pruisen.
- 110 De markttekeningen van meester Otjens.
- 115 Toponymisch praatje: de Posthoorn is niet meer.
- 118 Hoe Maaseik in 1588 in het bezit kwam van de Sint-Catharinaweerd.
- 122 Uit de Oude Doos: het koor van de Fratersschool.
- 123 In memoriam: Pierre Kunnen.
- 124 Is de Maasbrug sterk genoeg om een tram te dragen? (1911).
- 127 Regeling van een verkeersprobleem te Maaseik in 1583.
- 131 Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden.
- 132 Maaseiker natuur: het Knolbeemdgewas, een gras apart.
- 136 Lezers schrijven ons.
- 137 De Katteprul.
- 139 De 'Levenhieër' van Aendekerk.
- 140 Maaseiker rariteiten: de familie Schoofs.
- 145 Maaseiker schippers, de maashandel en de tol van Urmond (1726).
- 152 Diksjenaer van het Mezeikers.

2000 DE MAASEIKENAAR

Bij mijn weten stelt een arts normaliter aan de hand van duidelijke symptomen een diagnose vast en volgt een gepaste behandeling.

De symptomen, tout court, wegwerken is uit den boze; dat camoufleert niet alleen het ziektebeeld, maar zou ook getuigen van een bedenkelijke kortzichtigheid.

Ik zeg dit omdat ik vaak de indruk krijg dat vele politici, telkens als er zich een probleem voordoet, ijskoud de symptomen drastisch te lijf gaan. Geloof me beste lezer, ik hou mijn hart vast.

Van een Europees voetbal-kampioenschap bijvoorbeeld, maak je echt waar geen feest door elke locatie waar een match plaats vindt om te toveren tot een belegerde vesting. Integendeel!

Men zou het nog enigszins kunnen tolereren als de "voetbalziekte" terminaal was. Maar, is ze dat?

Het mag toch niet zijn dat elk voetbalfeest straks meer weg heeft van een "koffietafel".

En zegge dat ons aller Maaseik F.C., straks op 15 september 2000, 75 jaar bestaat.

Wel, ik kan je nu al met de hand op mijn hart verzekeren dat dat zal gevierd worden. En de kans is groot met de kampioenstitel er boven op.

Nee, beste lezer, geloof me nu maar, daar zullen geen rijkswachters te paard aan te pas komen, want als er in ons stadje paarden in het straatbeeld verschijnen mag je er donder op zeggen dat je getuige bent van een

Woord vooraf

101

heuse koetsenparade zoals we die het eerste weekend van juni weer konden bewonderen. Ja! Geen plekje op de hele wereld waar het gezelliger toeven is dan hier in Maaseik, zeker als je weet dat het marktplein na de zomer in een nieuw kleedje wordt gestoken en de 'Bosport' wat later ook een pak meer allures krijgt.

En als klap op de vuurpijl krijgt elke trouwe abonnee van de redactie nog een presentje: een leuke bladwijzer. Toch merci zeggen, zou ik denken!

En volgens mij denkt "De Maaseikenaar" er ook zo over.

Namens de redactie,
Herman Hendrix
16 juni 2000.

Maaseikenaren publiceren ...

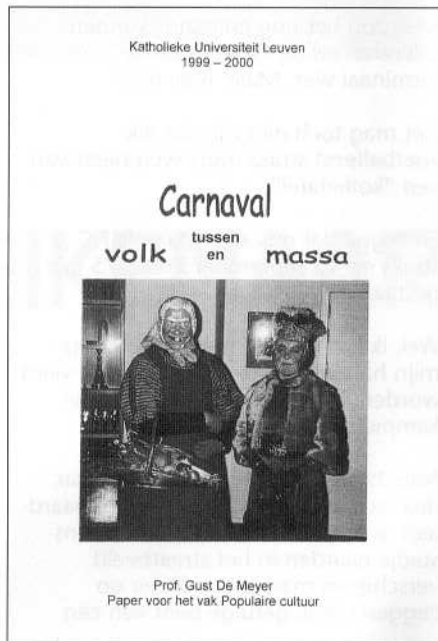
102 Jaak Bergers

*

Over het toch wel bijzondere fenomeen 'carnaval' schreef NELE GERARD een boeiende paper voor het vak 'populaire cultuur' aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Zelf jaarlijks al jaren actief meevierend weet zij goed waarover zij nadacht en schrijft. Kernprobleem voor haar is de vraag: waar hoort carnaval thuis in de driehoek: hoge cultuur, volkscultuur en massacultuur. Haar stelling beantwoordt ze duidelijk in de titel van haar werk, namelijk 'CARNAVAL TUSSEN VOLK EN MASSA'. Inderdaad het huidige carnaval lijkt te schipperen tussen volkscultuur en massacultuur. Volkscultuur wordt positief gewaardeerd, massacultuur gedegradeerd tot economisch object! Carnaval was een spontaan volksfeest met een heel eigen ideologie. Het wordt uit vele hoeken bedreigd door commercialisering, ook in Maaseik. Wie betreurt niet het afnemend aanklaarten van opvallende gebeurtenissen in de lokale gemeenschap of het verdwijnen van de vaste groepen - wagens, gerealiseerd met mensen uit de Maaseiker buurt- en wijkschappen? Het

huidige carnaval wordt een kruising van volks- en massacultuur. Massacultuur wordt gemaakt voor het moment, maar echt carnaval (mee)vieren is iets waar je maanden op voorhand al naar toe leeft en waarvan je de herinneringen aan het voorbije feest nog lang koestert. In haar paper schetst ze eerst kort de historiek van het carnaval. Daarna bespreekt ze carnaval als volksfeest en carnaval in het Maasland. In de volgende twee hoofdstukken stelt zij twee cruciale vragen: heeft het carnaval nog toekomst en is carnaval volkscultuur of massacultuur?

Niet iedereen is een carnavalsvierder. Het moet in je bloed zitten, je moet met die traditie opgegroeid zijn om vandaag de dag midden die overvloed aan feesten er nog aan mee te doen. De oorspronkelijke functies van uitlaatklep, van sociale hekel en het zichzelf voorhouden van een spiegel zijn deels verdwenen.

titelblad CARNAVAL

Is het echter ook niet zo dat een levend volksgebruik veronderstelt dat het eigentijds blijft. NELE GERARD besluit in ieder geval optimistisch: carnaval evolueert en zal blijven bestaan. Feesten zit de mens in het bloed en het carnaval herbergt een aantal waarden die wij in het dagelijks leven vaak tevergeefs zoeken: contact, menselijkheid, openheid, vreugde. Voor haar blijft het het leukste feest van het jaar in haar geboortestad. Ondanks de commercialisering heeft het carnaval in Maaseik nog steeds een heel eigen patroon en een aparte sfeer. Wie hiervan niet overtuigd is leze het best deze degelijke, eerlijke studie. Het is eerder een inspiratieboek voor een discussie over de diepere zin van carnaval dan een informatieboek met concrete gegevens over een alombekend handelsmerk van Maaseik.

CONTACTADRES:
STATIONSSTRAAT 42
BUS 4 3680 MAASEIK

**

Ter gelegenheid van de officiële opening van de vernieuwde rijkswachtgebouwen, verscheen van de hand van HUGO BAKKERS een rijk gedocumenteerd overzicht van meer dan 200 jaar rijkswachtaanwezigheid in Maaseik.

Deel 1 beschrijft kort de historiek van Maaseik, deel 2 tekent chronologisch de geschiedenis van de rijkswacht in Maaseik. In deel 3 wordt de huidige rijkswacht in Maaseik geschetst; hierin komen ook de laatste verbouwingen aan bod. Ook de belangrijke vraag over de toekomst van de rijkswacht na het 'octopusaccord' wordt even aangehaald. Alle politiediensten zullen ondergebracht worden in een federale en een lokale politie. De territoriale rijkswachtbrigades zullen samensmelten met de politie in één lokale eenheids-

De Rijkswacht in MAASEIK

Meer dan 200 jaar rijkswachtaanwezigheid in Maaseik

Foto titelblad "Rijkswacht"

politie onder het gezag van de burgemeester. In deel 4 heeft de schrijver het over de functie en het personeel van het district Maaseik vanaf 1945 tot 1996. Deel 5 tenslotte heeft het over de BOB.

Het boek van 180 bladzijden met veel foto's van bekende gezichten uit het verleden en het heden wordt besloten met een opsomming van de geraadpleegde documenten en boeken. Fotokopieën van illustrerende documenten vervolledigen dit overzicht van van de rijkswacht in de stad Maaseik. HUGO BAKKERS besluit met de wens dat zijn werk een herinnering moge zijn aan de 'oude' rijkswacht en brigade Maaseik.

Prijs: BEF 250 ; besteladres: Rijkswacht, Maastrichtersteenweg 21, 3680 MAASEIK

Maaseiker kloosterorden en allerhande verenigingen feestten in het verleden bij diverse verjaringen en vergaten zelden dan ook een historisch overzicht van hun lief en leed te publiceren. De kandidaat-geschiedschrijver van het rijke Maaseiker culturele, sportieve en sociale verenigingsleven kan tevreden zijn.

Ook nu beslist weer. MARCEL CUYX redigeerde ter gelegenheid van 150 jaar

gemeenschapsonderwijs te Maaseik (1850 - 2000) een rijkelijk en degelijk jubileumgedenboek. In een eerste deel buigt hij zich in 10 hoofdstukken minutieus en chronologisch over de geschiedenis van de 'école moyenne' of 'KOL-MI-JEN' in het Maaseikers. In deel 2 verzamelde hij een 13-tal 'souvenirs', nl. herinneringen aan de Rijksmiddelbare School van Maaseik. Oud-directeurs en oud-leerlingen vertellen erg gevarieerd over hun concrete ervaringen en belevenissen. Van

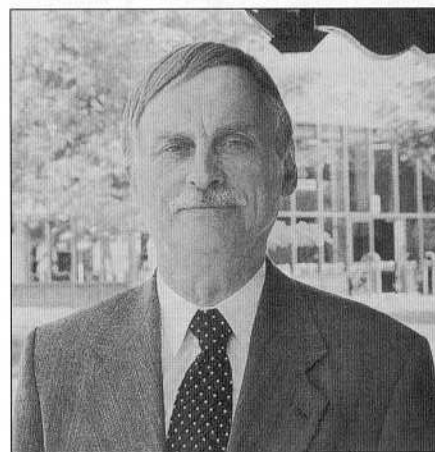
onze medewerker HERMAN HENDRIX lezen we in die context diens toespraak gehouden naar aanleiding van 25 jaar Koninklijk Technisch Atheneum tijdens het schooljaar 1974-1975. Deel 3 behandelt de dochterscholen van Kinrooi en Neeroeteren. Het laatste en vierde deel is sterk informatief met leerlingen aantallen van L.O. en M.O., personeelslijsten, oud-leerlingen gesneuveld in W.O. II en een uitgebreide bibliografie. De schrijver kwam als tweejarige kleuter naar de gemeenschapsschool. Hij volgde er het lager onderwijs, middelbaar onderwijs, gaf er later les en was directeur van het Koninklijk Atheneum van 1988 tot juni 2000, want einde van het jubileumjaar gaat hij met pensioen. Kan je je loopbaan mooier

afsluiten dan al jubilerend en als auteur van een schitterend jubileumboek ?

Afdrukken van beslissende documenten, vele (groeps)foto's en talrijke tabellen maken dit boek niet alleen tot boeiende lectuur doch ook tot een nostalgische tocht naar het verleden voor de velen die direct of indirect met het gemeenschapsonderwijs te maken hadden. Er is al die jaren veel veranderd. De auteur heeft anderhalf jaar in zijn vrije uren archiefstukken, dossiers en naslagwerken bekeken en gelezen. Al die leuke verhalen die de geschiedenis van zijn school bepaalden heeft hij zoveel mogelijk in zijn boek opgenomen. Ieder Maaseikenaar moet het zeker lezen, als tijdsdocument of als herinnering.

Besteladres: K.A., Burgemeester Philipslaan 19A, 3680 MAASEIK

Prijs: BEF 950 (+ 120 port) giro nr. 001/3398371/52 van 'Gemeenschapsonderwijs 150 jaar', of voor Nederland prijs 53 NLG + 7 NLG port op giro nr. 1444/38.666 van 'Gemeenschapsonderwijs Maaseik'.

Marcel Cuyx

M. CUYX

150 jaar
GEMEENSCHAPSONDERWIJS
MAASEIK
1850 - 2000

foto titelblad "GEMEENSCHAPSONDERWIJS"

Jacobus Schoofs, verdronken in de Maas

Martin Boonen

Afgelopen winter zijn we in het Maasland gelukkig gespaard gebleven van overstromingen, doch in de loop der tijden heeft het hoog water van de Maas voor heel wat slachtoffers gezorgd. In december 1821 verdronk de 49-jarige Jacobus Schoofs, weduwnaar van Elisabeth Peeters en wonende op De Damiaan onder Elen. De man zowel als zijn overleden vrouw waren geboren in Grevenbicht.

Op een los blaadje vermeldt het Overlijdensregister van Elen I, (1905-1835) f 123 volgende notitie:
Submersus est 11.12.1821 in redeundo domum circa octavam vespertinam postquam duos transfictaverut Mosam in proximo periculo in magnis aquis prope Aan de Koch aetatis 49 annorum et quatuor hebdomadas et sepultus est sub territorio de Heel.

Of vrij vertaald: Op 11 december 1821 is hij verdronken toen hij omstreeks 8 uur 's avonds terug naar huis keerde, nadat hij tweemaal in het grootste gevaar wegens het hoge water de Maas had overgestoken aan De Koch. Hij was 49 jaar en vier weken oud en werd begraven in Heel.

Een merkwaardige familienaam

106 *Martin Boonen*

Lezend in de oude parochieregisters tref je soms de gekste familienamen aan. Vooral Franstalige namen werden wel eens op de meest zonderlinge wijze gespeld. Eerst als de lezer dan de volgende pagina's doorbladert, kan de juiste vorm duidelijk worden.

Zo troffen we in een 18-eeuws doopregister de naam aan Flerejean. Enkele folio's verder vonden we allerlei varianten zoals Fleurijan, Flère jean en Freerjan. De correcte vorm en dus ook de betekenis werd eerst duidelijk toen eindelijk de naam Frère Jean, dus Broeder Jan opdook.

Een merkwaardige naam voor een nog merkwaardiger familie. Al bij al geeft het register twee gezinnen die de naam droegen en die zonder twijfel verwant waren.

Vooreerst het echtpaar Anselmus Frère Jean en zijn vrouw Anna Dolin. In de marge noteerde de toenmalige pastoor in het Latijn vagi en een andere maal vagabundi, dus zwervers die in Maaseik waren neergestreken. Nu waren zwervers geen uitzonderlijk verschijnsel in die dagen. Door de oorlogen ontheemde personen zwierven met honderdtallen over de Europese wegen, maar de

meeste werden haast onmiddellijk na hun aankomst verdreven. De familie Frère Jean blijkt echter in Maaseik een vaste stek te hebben gevonden. Op 7 maart 1732 werd alhier hun dochter Maria Joseph geboren en op 28 februari Anselmus, genoemd naar zijn vader.

Zonder twijfel verwant met dit echtpaar verbleef omstreeks diezelfde tijd in Maaseik ook het echtpaar Matthias Frère Jean en Gabrielle Chève. Blijkbaar had de pastoor ook moeilijkheden met de naam van deze dame of met de Waalse uitspraak ervan, want we vinden de volgende varianten: Jossé, Chevée, Cheveux.

Van dit echtpaar werden maar liefst zes kinderen te Maaseik boven de doopvont gehouden.

Joanna (1724), als peetvader trad de genaamde Jan Bonfreer op; Anselmus (1726); Catharina (1728); Barbara (1731); Herman (1734) en Anselmus (1736).

Daarna vernemen we niets meer over de familie, totdat in het overlijdensregister van Elen (IV, f 118) op 8 januari 1817 melding wordt gemaakt van het overlijden van een Frère Joannes, handelaar en "vleeshouwer", echtgenote van Joanna Le Liégeois, beiden gedoopt en wonende in de parochie Hermée bij Luik. De man was 56 jaar en in Elen bij een ongeluk om het leven gekomen. Zowel zijn naam als zijn herkomst en zijn zwerfend bestaan vertonen toch wel enige overeenkomst met de familie Van Broeder Jan.

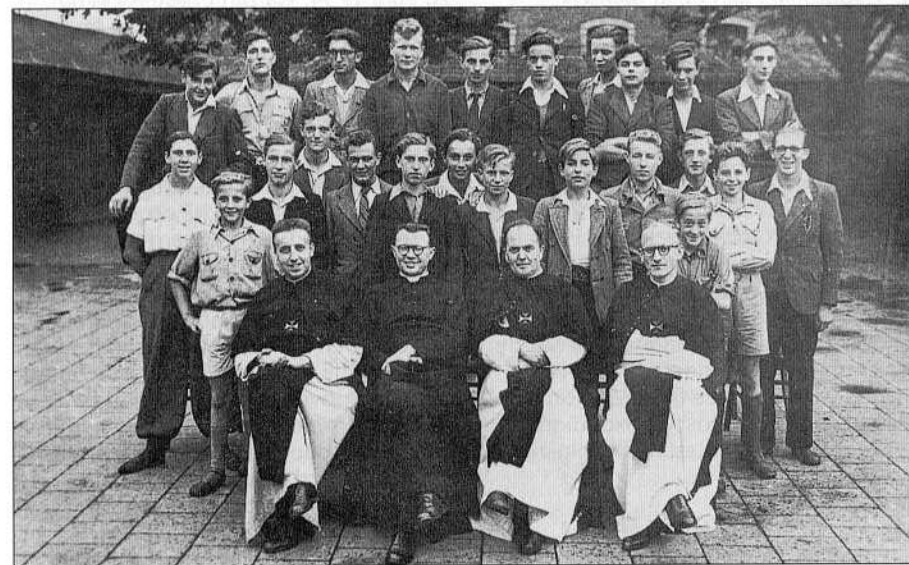
Maaseiker Scouts

Ditmaal een foto van de twee scoutsgroepen die Maaseik in de veertiger, vijftiger jaren rijk was. De Kruisridders, Maaseiker leerlingen van het Heilig-Kruiscollege verbroederen hier met de leden van de Marcellus-eenheid, gewoonlijk de stadsscouts genoemd. De foto werd genomen op de vroegere speelplaats van het college.

Boven: Theo Stryckers, Nand Daelemans, Piet Segers, Piet Vanberkel, Karel Engelen, Raymond Greven, Jules Colemont en Adrien Cortvriendt.

Midden: Peter Schadick, Aloys Raedschelders, Meurs, Albert Neyens, Leo Dalemans, Winand Engelen, Hubert Leenders, Thieu Sodermans, Jean Theunissen, Désiré Dubois, Jean Aendekerck, Leon Daniëls en Roger Ryelandt.

Zittend: kruisheer Lambert Dieben, kapelaan Peeters, kruisheer Van den Elzen en kapelaan Fleskens.

Nog even een kleine rechtzetting:

Op de foto van de Handboogmaatschappij De Tir in ons vorig nummer staat niet de heer Vandesande, waarschijnlijk betreft het André Creemers.

Martin Boonen

Uit de oude Doos

Martin Boonen

107

Theodoor Fyten.

Een Maaseiker pastoor in Pruisen.

108 Martin Boonen

Van de heer Simon Vandevelde ontvingen wij de kopie van een merkwaardige acte. Het is het patent dat op 1 april 1783 aan de in Maaseik geboren priester Theodoor Fyten verleend werd door koning Frederik de Grote van Pruisen. Door dit patent ontving Fyten de koninklijke toestemming om als rooms-katholiek priester het ambt te bekleden van pastoor in de Pruisische stad Dinslaken in Noordrijn-Westfalen. Frederik de Grote regeerde van 1740 tot 1786 als een verlicht despoot. Zijn despotisme blijkt duidelijk uit het feit dat hij zijn zeg had bij de benoeming van kerkelijke functies. Als aanhanger van de Verlichting had hij anderzijds onder invloed van de Franse filosofen de vrijheid van godsdienst afgekondigd in zijn overwegend protestants koninkrijk.

De familie Fyten

Wie was nu deze Theodoor Fyten? Zijn grootvader was afkomstig uit Odiliënberg in Nederland. Deze man, Lambertus Fyten, trouwde op 17 februari 1722 te Maaseik met Sophia Gelen, waar het echtpaar zich vestigde. Er zijn van hen vijf kinderen bekend.

De oudste zoon Casper Fyten werd geboren op 10 februari 1723 en hij huwde er op 18 juli 1745 met Maria Catharina Loomans, de dochter van een welgestelde familie. Het echtpaar kreeg 12 kinderen waarvan de meeste op jonge leeftijd overleden. Casper Fyten overleed plots toen op 27 mei 1800 in zijn tuin buiten de Eikerpoort aan het wandelen was. In zijn testament, opgesteld voor notaris J. Leenders op 25 januari 1794 vermaakte hij al de goederen en erven onder Roosteren en onder de heerlijkheid Vissersweert, herkomstig van zijn overleden vrouw, aan zijn drie nog levende kinderen E.H. Theodorus Fyten, Henricus Fyten (°1760), gehuwd met Maria Josepha Bouten en Gertrudis Elisabeth Fyten (°1750) gehuwd met Henricus Crijns.

Theodoor Fyten, de hoofdfiguur van dit verhaal, werd geboren te Maaseik op 26 april 1754. Na zijn priesterwijding werd hij, nauwelijks 29 jaar oud, in 1783, zoals gezegd, pastoor van de parochie Dinslaken. Hoelang Fyten deze functie bekleedde, kon niet achterhaald worden.

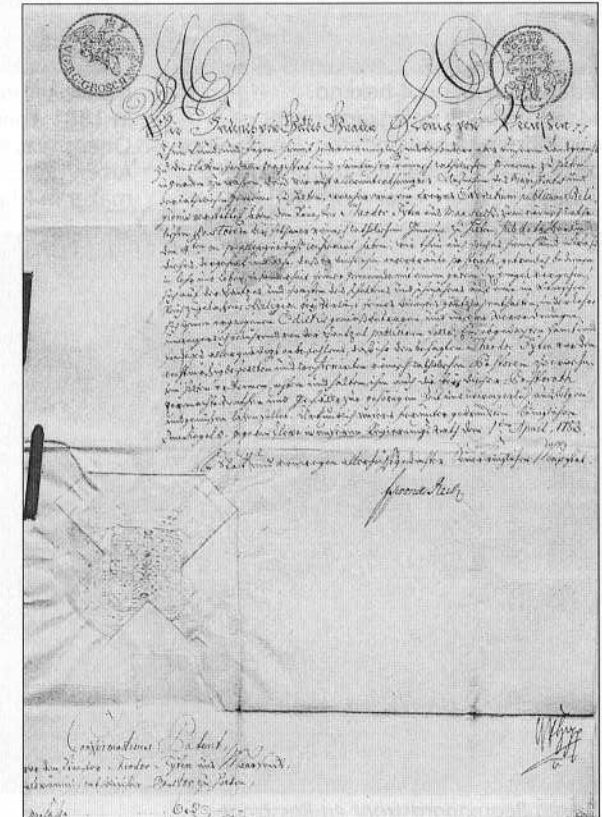
Doch een 15-tal jaren later, gedurende de Franse tijd was Fyten terug in zijn geboortestreek. Nadat hij op 29 september 1797 in Roermond de eed van haat tegen het koningschap had afgelegd, fungeerde hij een tijdje als kapelaan bij Pastoor Van der Meer in Kessenich en op 7 oktober van datzelfde jaar werd hij benoemd tot pastoor van Thorn als opvolger van Jan Hendrik Ramaeckers die de eed geweigerd had en daarom door de Franse overheid uit zijn ambt werd ontzet. In Thorn was Fyten uiteraard niet erg welkom. Op 16 maart 1798 zegende hij in Kessenich het kerkelijk huwelijk in van Jan Matthijs Dodé, de gehate kanton-commissaris van de Franse republiek, die nauwelijks een jaar later als slachtoffer van een aanslag in Thorn om het leven werd gebracht.

Blijkbaar was Fyten iets later onder-pastoor te Maaseik, want in 1802 toen als gevolg van het concordaat tussen Paus en Napoleon de vrijheid van erediens hersteld werd, was Fyten subdiaken ter gelegenheid van de plechtige hoogmis in de Catharinakerk. Nog vele jaren zou hij trouwens als een bemiddeld man te Maaseik wonen, tot hij op 29 december 1825 in zijn huis aan de markt overleed.

Confirmationis Patent vom dem Priester Theodor Fyten aus Maarseick als römisch Catholischer Pastor zu Halten

Wir Friderich von Gottes Gnaden, König von Preussen thun Kund und fügen hiermit jedermanniglich, ins besondere aber unserm Landgericht zu Dinslaken, sodann Magistrat und sämtlicher römisch catholischem Gemeine zu Halten in Gnäden zu wissen, dasss wir auf allerunterthänigsteres Ansuchen des Magistrats und der catholischen Gemeine zu Halten, woher (?) wir ein freyes Exercitium publicum Religionis verstattet haben, dem Priester Theodor Fyten aus Maaseick, zu römisch catholischen Pastor bey ... römisch catholischen Gemeine zu Halten, sub dato.... den 4ten m(anu) p(ropria) allergnädigt confirmirt haben; wir thun auch solches hermit und in Kraft dieses, dergestalt und also, dass diese ihm anvertraute pastorath, getreulich bedienen in Lehr und Leben, insonderheit seiner Gemeinde mit einem guten Exempel vorgehen, sich auf der Kantzel und sonsten des Scheltens und Schmähens auf eine in römischen Reich

zugelassener Religion bey Verlust seines Dienstes gänzlich enthalten, in der Lehre sich einen ergangenen Edictis gemäss betragen, und unsere Verordnungen unverringlich gebührend von der Kantzel publicieren solle; euch abgedachten samt und sonders allergnädigt anbefohlene, dass ihr den besagten Theodor Fyten vor dem rechtmässig bestellten und confirmirten römisch catholischen Pastorem zu erwerben ten halten erkennen, achten und halten, ihm auch die bey dieser Pastorath vermachte Renthen und Gefälle zur gehörigen Zeit und unverringlich ausfolgen und geniessen lassen sollet. Verkundung unsers hierunter gedruckten königlichen Siegels. Gegeben in unserm Regierungsrath den 1sten April 1783.

109

De Markt- tekeningen van meester Otjens

110 *Martin Boonen*

Dat café De Beurs zijn honderdjarig bestaan viert, is ondertussen wel aan iedere stadsgenoot bekend. Maar dat in de gelagkamer acht tekeningen te bewonderen zijn die voor onze stad een unieke documentaire waarde hebben, daarvoor heeft de

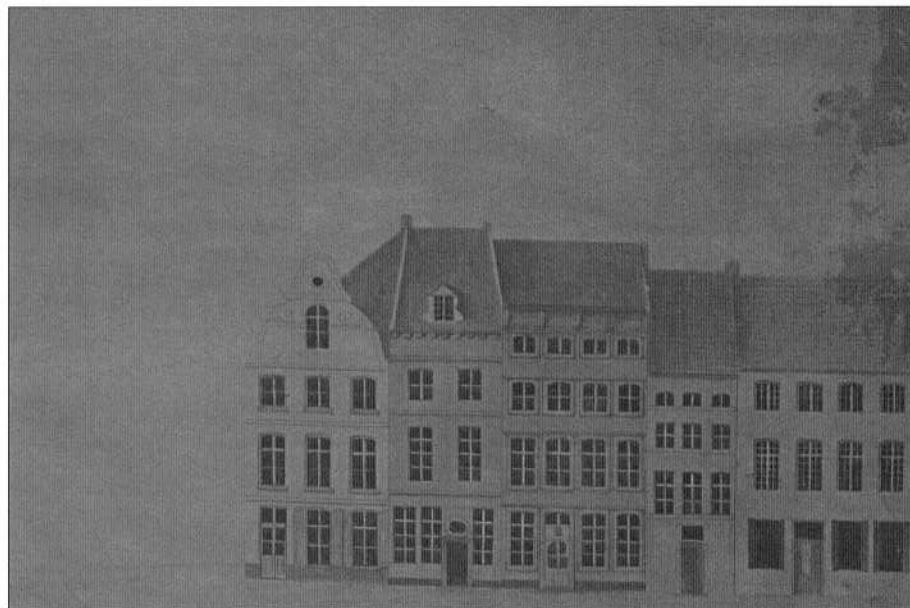

doorsnee bezoeker misschien minder oog. De tekeningen tonen ons de huizen van de markt zoals die eruit zagen omstreeks 1860.

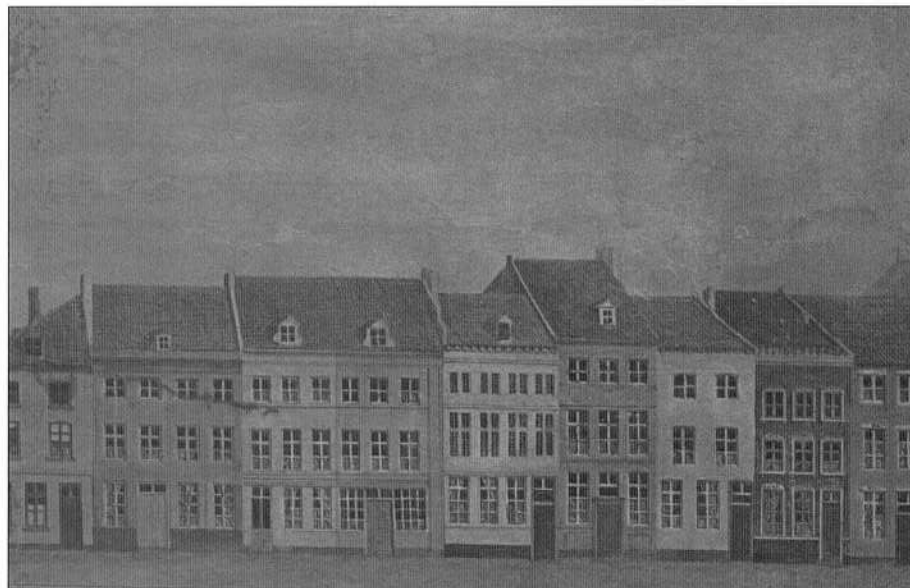
Ze werden vervaardigd door meester Jean Nicolas Otjens, tekenleraar aan de Maaseiker Rijksmiddelbare School tot hij in 1881 met pensioen ging. Otjens was een Nederlander, in 1805 in Arcen geboren, die als verver-glazenmaker in Maaseik arriveerde nadat een

Tussen Boomgaardstraat en Bosstraat

Tussen Bosstraat en Lekkerstraat

Tussen Lekkerstraat en Eikerstraat

noodweer zoveel ruiten had doen sneuvelen dat de Maaseiker vaklui handen tekort schoten om alles te herstellen. Aan deze Maaseiker "Kristalnacht" hebben we dus onrechtstreeks deze tekeningen te danken.

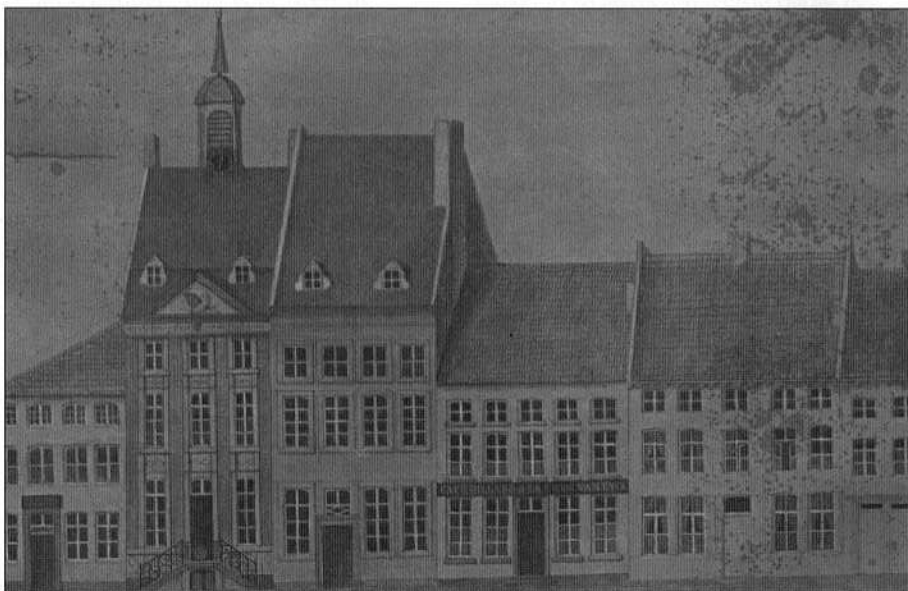
Otjens logeerde bij de heer Van Wijck in de afspanning Het Lammeke in de Kleine Kerkstraat en deze logeerpartij resulteerde op 27 februari 1830 in een huwelijk met Maria Elisabeth Van Wijck (Maaseik 14.5.1804), dochter van de logementhouder.

De heer Otjens zou later leraar tekenen worden van de Rijksmiddelbare school.

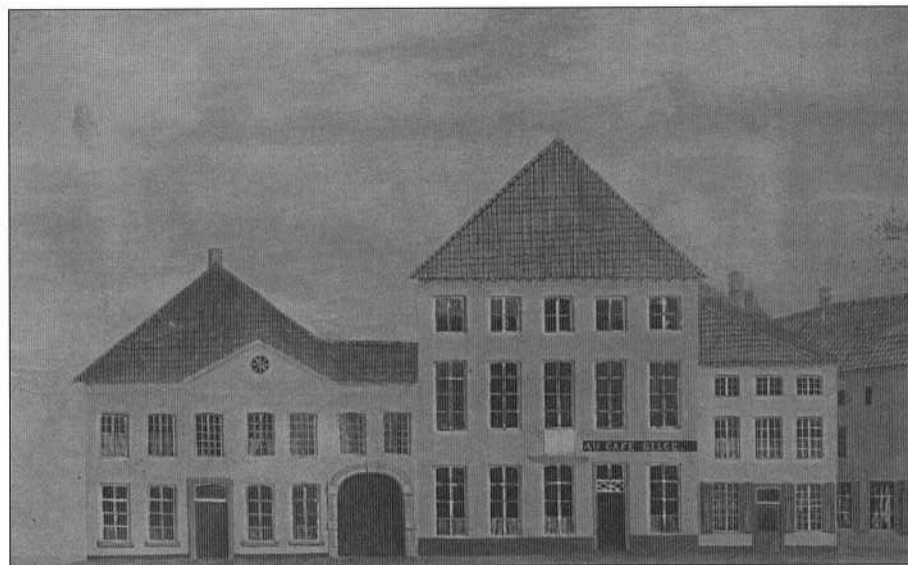
De tekeningen zelf getuigen niet zozeer van picturale en artistieke talenten van hun maker, maar als tijdsdocument zijn ze belangrijk, omdat ze ons een getrouw beeld geven van onze markt in het midden van de 19de eeuw, toen de architectonische schoonheid ervan nog niet ontsierd werd door -gelukkig slechts enkele- bouwkundige miskleunen die thans ons oog teisteren.

De acht tekeningen hebben trouwens zelf ook hun eigen verhaal. Het was de Maaseiker architect Gessler die ze bij toeval ontdekte en kocht op de Vossenmarkt, de befaamde rommelmarkt in de Brusselse Marollen. Jarenlang hingen de tekeningen in zijn bureel en via architect Gust Daniëls belandden ze in de gelagkamer van De Beurs.

112

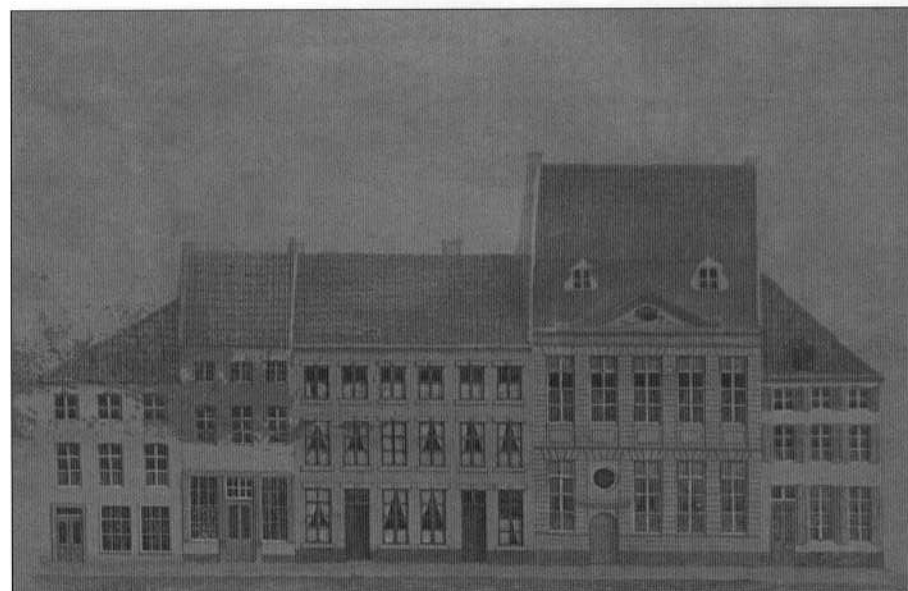

Tussen Eikerstraat en Grote Kerkstraat

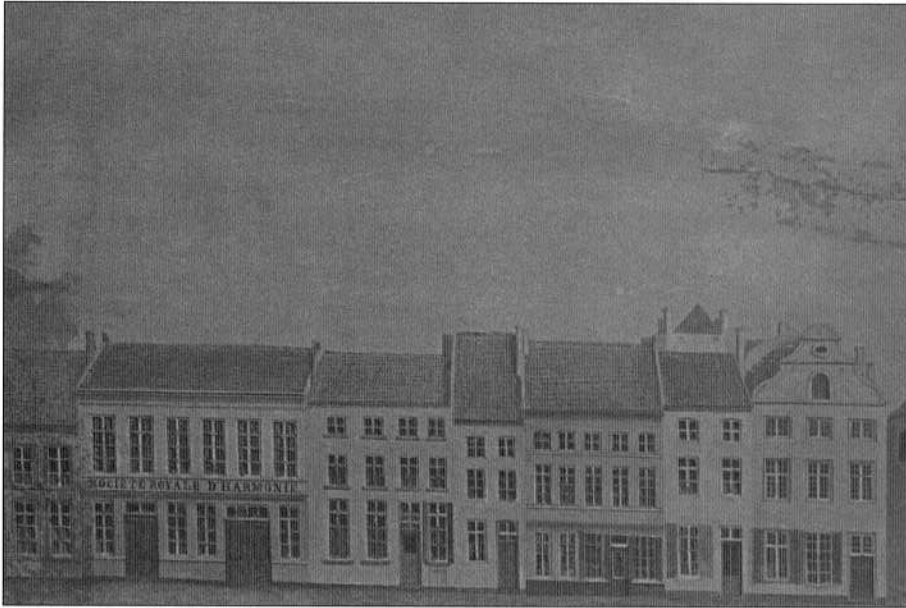

Tussen Grote Kerkstraat en Bleumerstraat

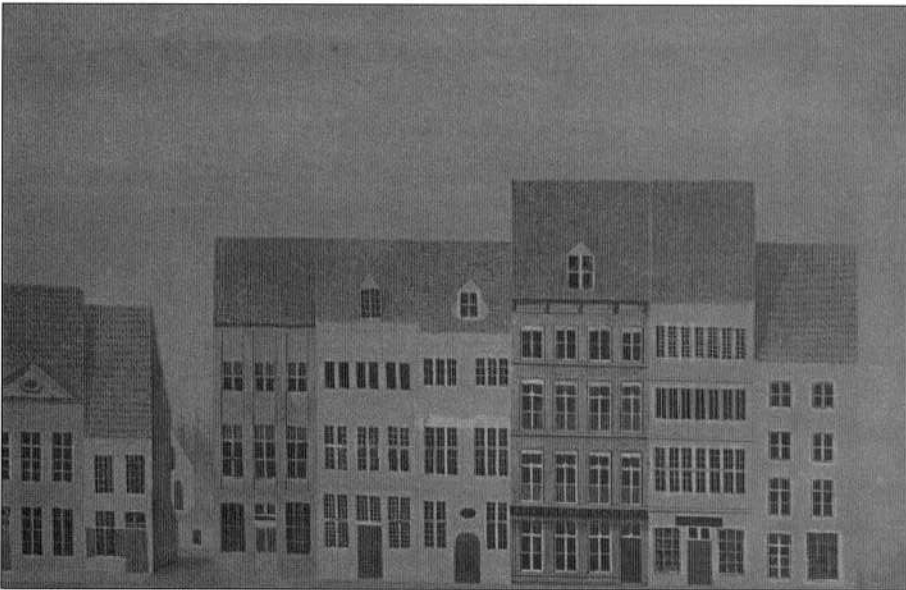
113

Tussen Bleumerstraat en Marktstraat

Tussen Marktstraat en Hepperstraat

Tussen Hepperstraat en Boomgaardstraat

Café-restaurant De Posthoorn is niet meer.

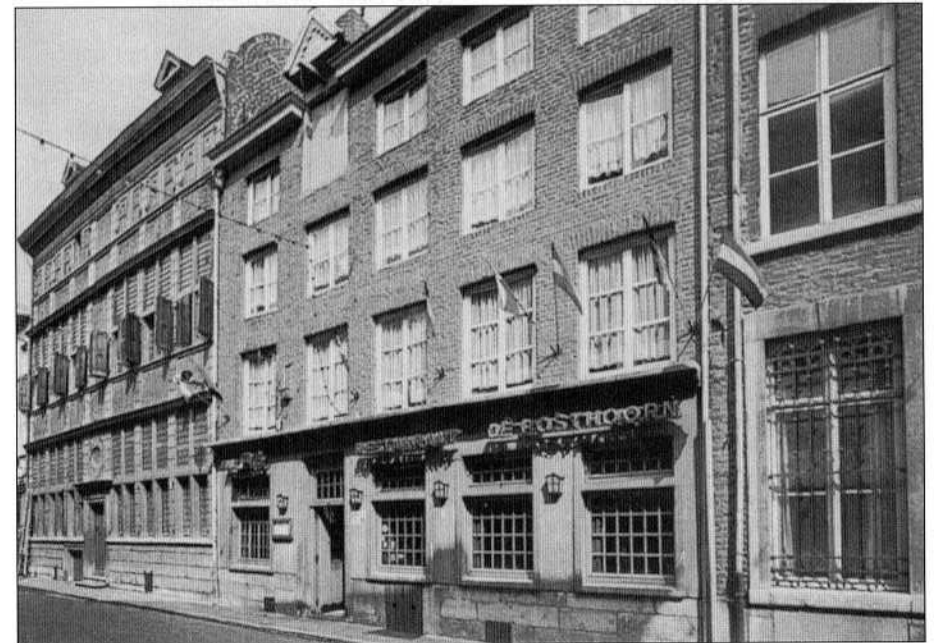
Jarenlang was het café het trefpunt voor ingezetenen en uitgeweken Maaseikenaars die op zoek waren naar het verleden van onze stad en zijn bewoners. Wie werkte aan zijn stamboom, wipte eerst binnen in De Posthoorn bij Mouche, eer hij de stoffige registers in een of ander archief ging raadplegen. En heel wat verenigingen hielden er bij pot en pint bij de gulle gastvrouw hun vergaderingen. Wie herinnert zich nog de postzegelbeurs in de zeventiger jaren op zondagmorgen, waar de filatelie welig tierde en verzamelaars van Rekem tot Kessenich elkaar troffen. Later werd het café de vaste stek voor verenigingen van allerlei pluimage. Harmonie Concordia repeteerde er in de bovenzaal en bewees dat oude panden "geluidsbestendig" zijn. De Liberale Vrouwenbond, de Toeristische Gidsen, het bestuur van de Pater Sangerskring en zoveel andere bespraken er hun activiteiten. En heel wat succesvolle

Toponymisch Praatje

De Posthoorn is niet meer

Martin Boonen 115

initiatieven zagen er het daglicht, zoals de Inter-Limburgse Boekenbeurs georganiseerd door de Maasketen Jan Van Eyck, of de Werkgroep voor Documentatie die er het levenslicht zag

en er een eerste tentoonstelling organiseerde.

De naam

Eeuwenlang droeg het huis de naam De Granaatappel, vrucht van de mediterrane *Punica Granatus*. Vroeger werd de vrucht als een lekkernij beschouwd met genezende kracht. In de beeldende kunst werd de granaatappel een verspreid motief als symbool van de eendracht, terwijl ze in de wapenkunde voorkomt als teken van het koningschap. Een twintigtal jaren geleden werd op deze zolder van het huis de half vergane gevelsteen gevonden waarop nog vaag de granaatappel te onderscheiden was, doch toen had het café reeds zijn nieuwe naam De Posthoorn gekregen.

116

Het huis en zijn bewoners

Uit verscheidene akten blijkt dat er tussen de De Granaatappel en De Zwaan, het hoekhuis aan de markt, vroeger nog een klein pand stond, het zogenaamde "achterhuys van Den Swaen". Dit maakte het de onderzoeker er niet gemakkelijker om. Vanaf het begin van de 17de eeuw behoorde De Granaatappel aan de Maaseiker familie Vanderheggen. De vroegste bekende eigenaars en bewoners waren Jan Vanderheggen en zijn vrouw Lysken Haex. Blijkbaar hadden zij twee dochters, want bij de deling van hun goederen in 1626 werd het halve eigendom van het pand toegewezen aan Maria Vanderheggen gehuwd met Herman Van Meeuwen en de andere helft aan Anna Vanderheggen gehuwd met Pieter Veulens. Op het pand rustte een cijns, een soort hypotheek van 100 Hornse gulden ten gunste van de pastoor van Maaseik. Een vijftal jaar later behoorde het pand "poortwaerts borgemeister Hendrick Bex, mercktwarts Geert Bex weduwe Jan Savelant en achter uytshietende op het huys van Joris Vervorst nog steeds aan dezelfde familie. In 1663 namelijk

verkocht een zekere Jan Vanderheggen, zoon van Geurt en Hilleke Bussy zaliger, zijn aandeel (1/6 deel) aan zijn halfbroer Joannes Vanderheggen.

Twee jaar later in 1665 was het de beurt aan een andere Vanderheggen, burger van Maaseik en Margaretha Hermans, weduwe van Hendrick Moeleneers die ook hun zesde deel in de eigendom verkochten en wel aan een zekere Erasmus Scholt. De eerste verkoper ontving 225 en de andere 250 gulden. Nauwelijks een jaar later kwam de woning door aankoop in het bezit van Matthijs Van Meeuwen, lid van een vooraanstaande Maaseiker familie die het pand haast een volle eeuw zou behouden.

In 1761 werd "het huys den Granaet-appel, ter eenre het achterhuysken van het huys Den Swaen, ter andere De Verkeerde Werelt van de heeren Bex van Antwerpen door Joannes Matthijs Van Meeuwen, oud-burgemeester en zijn twee zusters voor een bedrag van 1400 gulden Luiks geld verkocht aan Meijuffrouw Helena Leurs. Deze "bejaerde jonghe dochter" ging er wonen, waarna jarenlang de lotgevallen van het pand verborgen blijven in de nevelen der tijden.

Einde 18de eeuw was het huis in het bezit van Nicolaes Assuerus Matthai, die het in 1809 verkocht aan de koopman Jan Baptist Bous. N.A. Matthai, geboren te Maaseik in 1774 was gedurende de Franse tijd maire (burgemeester) van Maaseik in 1810. Hij was gehuwd met Marie Jacqueline Magnée, rentenierster uit Aldeneik.

De nieuwe eigenaar verkocht het pand reeds in 1818 aan zijn broer Joseph Livinus Bous, eveneens koopman, en nog in 1849 baatte diens weduwe er een winkel uit. Na haar overlijden omstreeks 1850 worden Nicolaas Bous en consoorten als eigenaars vermeld, doch in de daarop volgende jaren wisselen de bezitters in snel tempo.

In 1860 is het Willem Van Rey, suikerbakker uit Aken, doch in mei 1879

wordt het verkocht door diens erfgenamen Joseph, Andreas, Ludovicus, alle drie suikerbakkers in Aken, Leon, Wilhelm, koopman, en Angela, gehuwd met Wilhelm Lauffs, eveneens koopman. De nieuwe eigenaar werd Alphons Vanmessen, handelaar te Maaseik en gehuwd met Justine Luyten, die er 5496 fr voor betaalde.

Deze Vanmessen zou echter kort nadien in financiële moeilijkheden geraken en in 1885, de man woonde ondertussen in Brussel, werd het huis De Granaatappel openbaar verkocht om met de opbrengst van de verkoop zijn schulden te betalen. Koper was de Brusselse Caisse Hypothécaire Crédit Financier de Belgique. Kort nadien verkocht deze instelling het huis avec ses dépendances voor 4 000 fr aan Eugène Dochez-Vaessen, herbergier. In 1928 behoorde het pand aan de kinderen Dochez en na hen zou het café nog enkele andere uitbaters kennen, totdat het in 1955 gekocht werd door het echtpaar

Kraewinkels-Aendekerk die er startten met een café-restaurant. Sommige oudere stadsgenoten zullen zich zonder twijfel nog de opening van De Posthoorn herinneren die vrijdagavond voor Maaseiker kermis, waar de bezoekers twee pinten werden aangeboden voor de prijs van één (5 fr).

In 1958 werd het pand lichtjes vergroot door de aankoop van een stuk van het huis van de heer Fernand Evers en in 1972 kreeg het café zijn huidig interieur. Op 1 oktober 1968 werd de zaak overgenomen door de dochter Isabelle Smits-Kraewinkels die er ruim 30 jaar op voorbeeldige wijze de christelijke werken van barmhartigheid beoefende: duizenden hongerigen en dorstigen heeft zij er in de loop van al die jaren gespijsd en gelaafd.

En thans... thans behoort ook de Posthoorn tot de geschiedenis van onze stad.

117

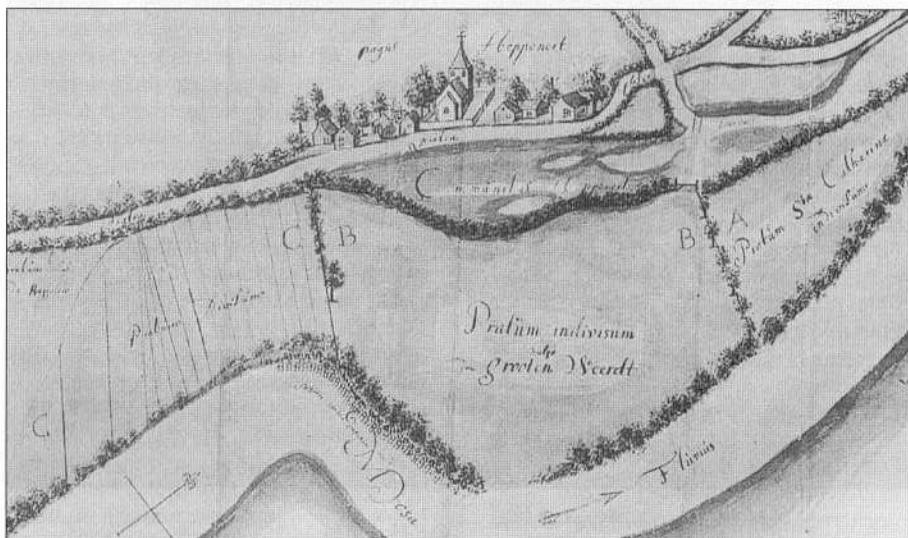
Hoe Maaseik in 1588 in het bezit kwam van de Sint-Catharinaweerd

118 Marcel Hendrickx¹

In een vorige bijdrage presenteerden we één der Maaseiker archiefstukken die vermeld worden in de inventaris opgemaakt door de burgemeesters Fredericus Malders en Jacobus Gruysen in 1644.² Aangezien de overgrote meerderheid der originele archiefstukken verloren ging is ieder document dat als afschrift kan geïdentificeerd worden van belang.³ Zo vonden we in een oud schepenenregister dat te Maaseik

bijgehouden werd tussen 1576 en 1587 het afschrift van een akte, met daaraan toegevoegd een samenvatting in het latijn, waarvan hier een korte bespreking en interpretatie van de inhoud evenals een transcriptie gegeven wordt.⁴ In de archiefinventaris van 1644 wordt het stuk vermeld als: *n° 57 Aengaende Ste. Catharinen Weert tot Heppeneert in wat vuegen den selven van S:[ijne] H:[ochheit] den prince aen dese stadt is gegeven anno 1588.*

De akte heeft betrekking op een verzoekschrift van de stad Maaseik aan de Prinsbisschop van Luik, Ernest van Beieren (regering 1581-1612), waarin de stad vraagt om de Sint-Catharinaweerd, ter hoogte van Heppeneert, te mogen "ront omme met holt planten en vastmaecken" om te vermijden dat de Maas een andere loop zou nemen en aldus de stadsmuren zou bedreigen of aan westelijke kant rondom Maaseik zou gaan stromen. Hiertoe bestond er volgens het stadsbestuur namelijk gevaar daar reeds veel grond weggespoeld was in de onmiddellijke omgeving van de stad. De Prinsbisschop gaf hieraan zijn toelating en de stad Maaseik mocht zonder verdere voorwaarden beschikken over deze weerd en alle andere grondaanwas gelegen voor Heppeneert.

Heppeneert in 1695.

Een blik op de kaart maakt echter duidelijk dat de situatie denkkelijk niet zo eenvoudig was als door het stadsbestuur werd aangegeven.

De Sint-Catharinaweerd ontstond doordat de Maas in de loop van de 16de eeuw haar bedding in oostelijke richting verlegde. Tot op dat ogenblik liep de Maas vlak naast Heppeneert en haar toenmalige bedding is tegenwoordig nog goed herkenbaar als "de Sloot".⁵ Doordat de Maas zich iets ten zuiden van Heppeneert in noordoostelijke richting verlegde om vervolgens met een grote bocht opnieuw richting Maaseik te stromen, ontstond in de binnenbocht van de rivier een grote weerd. De verplaatsing van de Maas gebeurde in verschillende fasen, waardoor de weerd een typisch golvend profiel heeft, waarin de voormalige kronkelwaardruggen van de rivier kunnen herkend worden. De Sint-Catharinaweerd werd aldus een onderdeel van de winterbedding van de Maas en bestond uit vochtige gronden die uitsluitend als weidegrond konden gebruikt worden. Vanzelfsprekend was dit voor de stad, en vooral voor de boeren van Heppeneert, een erg interessante mogelijkheid om het areaal beschikbare weidegrond in belangrijke mate uit te breiden. Hierover wordt in het verzoekschrift van de stad Maaseik echter niet gesproken. De noodzaak om de beschikking te krijgen over de Sint-Catharinaweerd en de omvang ervan definitief vast te leggen wordt enkel verantwoord door te verwijzen naar de bescherming van de stad zelf. Het is echter niet zo vanzelfsprekend dat de versteviging van de Sint-Catharinaweerd hier ook effectief toe zou bijdragen. Het voor de stad Maaseik kritieke punt in de loop van de Maas bevindt zich immers ten noorden van de Sint-Catharinaweerd, daar waar de Maas juist ten zuiden van de stad opnieuw een bocht in noordwestelijke richting maakt. Bij hoogwaterstand is in deze bocht de druk op de buitenoever erg groot, zoals recentelijk bij de watersnood van 1995

nog kon vastgesteld worden. Dat het stadsbestuur zich op het einde van de 16de eeuw zorgen maakte over de bescherming van de stad tegen het geweld van de Maas is erg logisch aangezien de rivier steeds meer opschoof in de richting van de stad door erosie van de buitenoever. Wanneer in de verzoekbrief gesteld wordt dat "de rivier een groot deel van het land voor de stad aanvreet" komt dit zeker met de werkelijkheid overeen, maar zal aan dat probleem niet veel verholpen worden door de Sint-Catharinaweerd te versterken. Het lijkt er dus sterk op dat het stadsbestuur van de gelegenheid gebruik heeft gemaakt om het weideland van de Sint-Catharinaweerd gratis te verwerven.

Aengaende Ste. Catharinen Weert tot Heppeneert in wat vuegen den selven van S:[ijne] H:[ochheit] den prince aen dese stadt is gegeven anno 1588
Ernest bij die genade Goedes ertsbisschop tot Cullen, des heiligen Roemschen Rijcks doer Italien ertz Cancellier ende Cuerfurst, Busschop tot Luyck, administrateuer tot Hildesheim, Freijnsing ende Staveloth, Palsgrave bijden Rijn, hartoge in over en neder Beyeren, Westphalen, Engeren en Buillon, Marckgrave tot Franchimont, Graeve tot Loen, Loigne, Horn etc.
Allen den ghenen die dese ons openen brieffen sullen sijn of hoeren leesen saluit. Doen te weten dat wij ontfangen hebben die supplicatie van onse lieve en beminde die burgemeesteren gesworen en raedt onsser stad Maeseyck van wegen en inden naem van die generaliteyt en ghemeyne burgerschappe der selver onser stadt inhoudende dat het Rivier van der Maesen der voersc. onser stadt Maeseyck seer schaedelicken is, en dat der stroom van den seligen Rivier allefaere eijn groot deyl van den landen voir die stadt gelegen aeffdriefft en verfluit, alsoe dat the besorghen is dat tghewalt van der selinger maesen met middelheyt des tijtz die landen alsoe affdriven en die mouren onsser stadt Maeseyck genaederen, en daer op als ullick

119

Fragment van de Tranchotkaart, een kartering van het Rijnland uit de Franse tijd (1803-1820). De ligging van de stad tussen twee verlande Maasmeanders is duidelijk te zien. de gebruikte afkortingen zijn T (terras labourables) voor landbouwgrond, P (prés) voor hooiweiden, Pat (pâturages) voor natuurlijke weiden en Br (bruyères) voor heide.

ghewalt opstoeten souden, dat onse stad Maeseck daer mede in eynen om begrijpelicke en onwenbairen schaede en verluys en verdriet voordr soude geraecken, met oick groete verluys van onse hoicheyt en jurisdictie, de wijlen hedt ghenen dat aen deser sijden affdriefft, aen dander sijden van der Maesen augmenteert, ende alsoe gheijn beter middel en remedie gevonden kan worden omme ten mijnsten onkosten en tot meerder versierheyt dat ghewalt der stroom van der Maesen vallende op onse stad Maeseck aff the keeren en beletten, als dat men eyne insele offte weert daer boven inder Maesen gelegen, omtrent en integen den groetten weert en Joncker Oliviers van Eijnatten erven schuttende aeff integen dij ghemeijnte tot Heppenart onder der beecken gelegen, ront omme met holt planten en vastmaecken, ende alsoe sultiex nijet gheschien kan sonder onss en onsser Eirwerdgen capittel tot Luijdick consent en bewellingen, hjebben dair omme unss gesupplieert unss thegelieven alsulicke voerg. insule offt weert tot conservatie en ghemeijne waelvaert onsser stad Maeseck en tot dien effect als boeven the bewillingen en eygenen; Wij dan begerende die voirs. supplianten en die ghemeyne borgerschappe onsser voergen. stad Maeseck in desen, soe veele in inss iss, the accomoderen en berieffen, ende hebbende goede informatie en bericht ghenoomen van onssen rentmeester ons ampts Stockhem en andere onssen commissarien daer, toe bij onss verordineert, en desgelijken oeck uuyt die attestatie onsser justicie Maeseck, hebben voer unss en onse naekoemers Busschoppen tot Luycx en Grevn tot Loen den voers. supplianten onse voirs. stad Maeseck voer alle tijt en erflicke bewillicht en ghegont bewilligen ghenen en tou eijgenen mijs des den voerg. weert en insule met allen aenloup, aenwasse ende vermeerderinge, die met middelheyt des tijts bij unsser stad met plantinge en andere diligentie geschien kan, ordineren daeromme en beveelen onssen lieffen en bemijnden Lenardt van Oeteren tegenwordelick rentmeijster ons

amptz Stockhem dat hij in onssen naem mijs consent unss. erwerd. capittels tot Luycx, dese onse opene brieven van bewillinghe gesien hebbende die voerge. insule ende weert voer justicie competent die behoorlicke gichte, cessie ende transport daer van doen, tot behoef en conservatie ende ghemeijne welvaert onser stad Msk voers., want uns alsoe gelieft, Ghegeven in unse stad Luydick onder onsen naem en siegel sieraet den XIIIlle decembris XVe tachtich acht. Onderteykent ERNEST. Inde was met twe diverse groete siegel, den eijnen in roeden en den andere in groenen daeraen hangende siegelen besiegelt ende onder ten lincker sijden van beyde den siegelen stad aldus: Lectis in capitulo Leodiensi, presentibus patentibus, illisque diligenter perpenseis et examinatis, reverendi generosi domini in concessionem donationem et transportationem insule hic tacte consrnerunt. In quorum fidem presentes appensione sigilli capituli munitas per me notarium et secretarium eorum subscribi mandarunt hac die decima quarta decembris anni XVe octuagesimi octavi, presentibus ibidem Petro van der Smissen et Lamberto Borsutano testibus. De mandato Reverendorum et generosorum dnorum meoram decani et capituli insignis ecclesie Leodiensis Jo. de Rivo notarius et secretarius: Ende buyten opter vrouwen ter lincker sijden staet aldus: Bij ordonnantie ende bevel van sijne hoilicheijt ende zijnen Luycxen caermerraet: Jan Neer.

NVDR: zie ook over Catharinaweerd in De Maaseikenaar jg. XXVII (1996), nr. 2, p. 64-74.

- 1 Dit artikel werd aangetroffen tussen de nagelaten documenten van Marcel Hendrickx. Het werd geschreven in de periode 1965-1970, en wordt hier gepubliceerd met enkele kleine aanpassingen. Met dank aan prof. dr. E. Paulissen voor het nazien van de geomorfologische gegevens. [Stan Hendrickx].
- 2 M. HENDRICKX, Regeling van een verkeersprobleem te Maaseik in 1583. De Maaseikenaar, ???
- 3 Zie ook id., p. ???, n. 3.
- 4 Rijksarchief Hasselt, Schepenregister Maaseik 1576-1587.
- 5 Voor meer gegevens over de loop van de Maas in het verleden, zie E. PAULISSEN, De morfologie en de kwartairstratigrafie van de Maasvallei in Belgisch Limburg. Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten. Brussel, 1973; G. MINTEN, Het geografische kader van de stad Maaseik. in: Maaseik. Ontstaan en groei van een grensstad. Antwerpen, 1994, p. 13-29.

Uit de oude Doos

122 *Martin Boonen*

Het Koor van de Fraterschool

Van de heer Baer Coonen kregen we deze foto waarop de leden van het Fraterskoor uit 1942.

Beneden v.l.n.r.: Jules Vancleef, Severijns (†), Fonne Verrezen, Henri Theuwissen, André Paumen.

2de rij: Henri Ceresa, Baer Coonen, Theo Severijns (†), Edgard Goormans, Jos Peustjens en Jo Frantzen.

3de rij: Henri Peustjens, kapelaan Peeters, onbekend: een oorlogskind uit het Antwerpse dat hier in een gastgezin was opgenomen, Baer Vanminsel (†), Wijnen en Muysers (?).

Boven Willy Coonen en frater Florent, de dirigent.

Het koor verzorgde op de hoogdagen de vieringen in de parochiekerk met gregoriaanse zang.

In memoriam Pierre Kunnen

Tony Van Wijck

123

Op 22 april 2000 verloor Maaseik een zeer verdienstelijk man. Pierre Kunnen werd geboren in Kinrooi op 7 april 1921.

Tijdens de oorlogsjaren was hij in onze regio een befaamd wielrenner, die heel wat eerste prijzen wegkaapte. Van hem werd mij verteld dat hij tijdens een wielervedstrijd, toen hij minuten voor lag, plots verwittigd werd dat de Gestapo hem stond af te wachten. Pierre is toen niet aan de eindmeet verschenen als grote winnaar, maar was met zijn koersfiets en in zijn rennersplunje gaan onderduiken. Toch ontving hij toen de Kampioenenbeker Maas en Kempen.

In 1950 was hij medeoprichter van de schutterij St.-Ambrosius van Kinrooi. Een paar jaren later, in 1954, vestigde hij zich met zijn kersverse bruid Anneke in Maaseik als kastelein in de Stationsstraat en was lokaalhouder van de Maaseiker supportersclub van de Belgische Kampioen motorcrosser Lom Van Ham.

Rond die periode werd hij ook actief en verdienstelijk lid van de Maaseikse boogschuttervereniging Willem Tell, waar hij zich ooit tot schutterskoning schoot.

Op het einde van de vijftiger jaren werd de OVM opgericht door Pierre Kunnen, Herbert Maas en ondergetekende. Deze driemansvereniging stelde zich tot doel grootse sportmanifestaties te organiseren om nadien de opbrengst te verdelen onder Maaseiker sport- en culturele verenigingen. Pierre Kunnen was voorzitter van de OVM en onder zijn leiding werden er in de volgende jaren in totaal vele honderdduizenden franks weggeschonken aan allerlei verenigingen.

Oudere Maaseikenaren herinneren zich nog de door de OVM georganiseerde paardenkoersen in de weiden rond de thans verdwenen hoeve Meurkenshof (thans Van Eycklaan en omgeving) en de spectaculaire autocrosswedstrijden in de weiden van Frenssen, aan de Plantage.

Ook werd ieder jaar in Maaseik op kermisdinsdag de wielervedstrijd "De Nacht der Kampioenen" georganiseerd, een wielercriterium dat niet alleen grote weerklank vond in België, maar ook in het naburige Nederland en Duitsland. Vele nationale kampioenen reden ooit mee in deze koers en het regende aldaar

dikke premies. Door de nieuwe inrichting van de Bosstraat voor enkele jaren was een dergelijk criterium niet meer mogelijk en moesten Pierre en de OVM-leden er mee stoppen.

Bij de doop van de Maaseiker reus RIDDART was Pierre peter van deze gigant. Meter was Jëske Simons-Peeters.

Pierre was een tijdlang lid van de beheerraad van de voetbalclub Maaseik F.C.

Inmiddels was hij, als afgevaardigde van de OVM, gewaardeerd bestuurslid geworden van de Sportraad van Maaseik.

124 Ondertussen had Pierre ook zijn hart verloren aan de paardensport. Zowel hijzelf als zijn kinderen en kleinkinderen zijn volmaakte ruiters en bij de familie Kunnen staan overal trofeeën van gewonnen jumpings en koersen. Tot enkele maanden voor zijn ziekte maakte Pierre nog steeds lange wandelingen te paard.

Maar niet alleen op sportief gebied was hij zeer actief. Toen in de jaren 1960 de Koninklijke Harmonie Concordia bijna op "zi-jn vot laag" heeft Pierre, samen met oud-burgemeester Tjeu Segers, het roer in handen genomen en de harmonie nieuw leven ingeblazen. Tot 1975 was hij ondervoorzitter van deze muziekvereniging die terug tot bloei kwam.

De hofkapel "De Knapkookbloëzers" verzocht toen Pierre om medewerking en zo werd Pierre van 1975 tot 1980 voorzitter van deze sympathieke blaaskapel.

Wat ook mag gezegd worden is dat men op Pierre Kunnen nooit tevergeefs beroep deed als het ging om mensen te helpen. Zo verliest de Maaseiker Vincentius-vereniging in Pierre Kunnen een medewerker die steeds klaar stond om te helpen waar nodig.

De redactie van De Maaseikenaar biedt langs deze weg de geachte familie KUNNEN-PINXTEN haar oprechte deelneming aan.

Uit de "Maas- en Kempenbode" van 22.02.1914

Maaseyck. — Het concert door de Kon. Harmonie Concordia verl. Zondag op de stadsfeestzaal goegeven, mag als opperbest gelukt beschouwd worden. Al de liefhebbers van mooie muziek verdrongen zich op de stadsfeestzaal en juichten met daverend handgeklap al denummers van het zoo afwisselend programma toe. Men had immers zorg gedragen de Harmoniestukken door zang, komische voordracht of solo nummers af te wisselen.

Welk stuk het best uitgevoerd werd is lastig zeggen, de eenen verzokorden: « La Mascotte », anderen verkozen « Robert le Diable » terwijl sommigen « Le moulin de la Forêt noire » de voorkeur gaven. Ons dunkens waren alle stukken met veel juistheid en nauwkeurigheid weergegeven. De solisten, klarinette en saxophone bekwamen veel bijval, vooral Jos. de la Haye werd als een virtuoos op zijn saxophone toegejuicht. Wat de zangnummers betreft, het lied « Nador hij u, mijn God, was treffend, de kluchtliederen van L. Biosmans brachten het publiek in lustige stemming, terwijl het dramatische lied « l' Aiguilleur » door den blinde A. Simons voorgedragen, als onovertroffen mag beschouwd worden. Daarom onze beste gelukwensen aan onze Harmonie Concordia en haren bekwamen bestuurder, den heer Pétré en... laten zij ons het volgend concert niet te lang verwachten !

— Het ministerie van Wetenschappen en Kunsten heeft aan het Gemeentebestuur van Maaseyck de volledige werken van Hendrik Conscience en van andere schrijvers toegezonden om ter beschikking van de belanghebbenden gesteld te worden van 15 Februari tot 30 April 1914.

Gezegde boeken kunnen kosteloos in leen ontvangen worden op het stedelijk secretariaat, Maandag, Woensdag en Vrijdag, van 1 tot 2 uren namiddag. 2 m.

Tijdens het laatste deel (kwartier) van de vorige eeuw kwamen in de regio Maaseik heel wat spoorverbindingen tot stand. Dat liet het beste verhoppen. De spoorverbindingen zouden nieuwe economische impulsen geven aan het Maasstadje dat de "trein dreigde te missen".

De tijdsevolutie was Maaseik inderdaad niet gunstig. Denk maar aan de nasleep van de Belgische onafhankelijkheid (1830). Limburg werd door de belanghebbende (!) mogendheden (Nederland, Frankrijk, Engeland, Duitsland) in twee verdeeld en Maaseik werd in een uithoek gemanoevreerd. Toch behield Maaseik een belangrijke positie op het gebied van handel en nering. In de dertiger jaren was de gulden zo sterk dat veel Nederlandse burenen in de Knapkookstad hun voornaamste inkopen kwamen doen. Ook werd Maaseik in de 20ste eeuw

Is de Maasbrug sterk genoeg om een tram te dragen? (1911)

Piet Henkens 125

veelvuldig bezocht door klanten uit de omliggende dorpen, dat is evident.

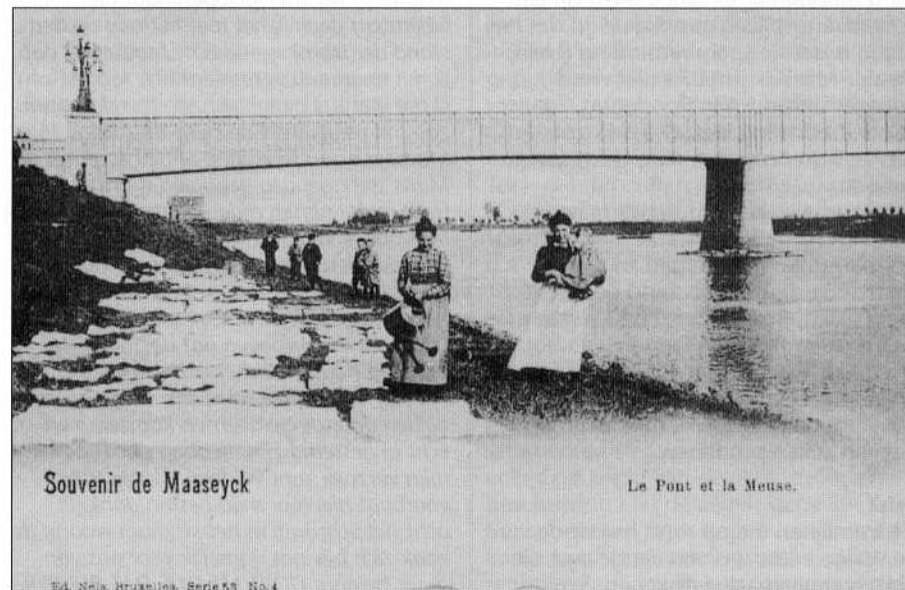

Foto: De eerste Maasbrug van Maaseik (1888) was maar een smalle en fragiele constructie. Toch was ze sterk genoeg om de tram uit Echt te dragen, maar de overheid aarzelde met geld over de brug te komen...

Op de foto zien we het "sobere" kunstwerk. De dames die op de "weerd" het linnen komen "bleken" geven toch nog enige fleur aan het bleke beeld. (Foto: verzamel. PH.)

Een en ander is danig veranderd. In de omliggende dorpen propageert men thans de eigen handelszaken terwijl anderzijds Genk en Hasselt uitgroeiden tot sterke aantrekkingspolen op gebied van handel en shopping.

Maaseik heeft nog altijd sterke troeven in handen om buitenstaanders naar de stad te lokken. Het toerisme bloeit als nooit tevoren. Daarvan geniet vooral de horecasector met volle teugen. Uit de Nederlandse grensstreek komen veel zonnekloppers in Maaseik de terrasjes innemen. Daarentegen zijn er ook nogal wat Maaseikenaren die een wandeling verkiezen door de weelderige Sittardse winkelstraten.

126

Ook elders (Bree, Maasmechelen...) zit men niet stil. Vandaar dat een groep bewuste Maaseikenaren (OBM = Ontwikkeling Binnenstad Maaseik) nieuwe plannen smeedt om mee te gaan met de tijd want stilstaan is... achteruitboeren. Onlangs werd op een voorlichtingsbijeenkomst gezegd dat het spijtig is dat de spoorverbinding (trein) Hasselt-Maaseik in 1874 niet werd doorgetrokken tot in Roermond, zoals het de bedoeling was. Maaseik zou dan een veel grotere uitstraling gekregen hebben.

Het plan mislukte jammerlijk maar in 1888 kreeg het Maasstadje eindelijk een Maasbrug. Verder werden er tramverbindingen tot stand gebracht met Eisden, Bree, Weert en Kessenich. Thans staan nieuwe plannen (Kloosterbempden, Majoor Aertsplein...) op stapel. De toekomst zal uitwijzen in hoeverre de plaatselijke handel en nering hiervan zullen profiteren.

Brief

De tramlijnen die op rond het einde van de vorige eeuw werden aangelegd zijn ook weer allemaal verdwenen. Er kwamen autobusdiensten in de plaats maar dat systeem is ook niet volmaakt. Nog erger is het dat zelfs de trein naar Hasselt werd afgeschaft. Dat is een jammerlijk prestigeverlies voor Maaseik.

Dat ook aan de overzijde van de Maas de verkeersproblematiek per spoor aan de orde was rond de eeuwwisseling (1900) leert ons de volgende curieuze brief die in 1911 door burgemeester Jules Vandevenne uit Echt gericht werd tot de eerste burger van Maaseik Ferdinand Verkissen.

"8 december 1911"

"Waarde collega Verkissen"

"Naar aanleiding van ons onderhoud van voorgisteren (eergisteren 6 december) ben ik zo vrij me meer particulier dan officieel tot U te richten en heb ik een vriendelijk verzoek aan U, hetgeen ik hoop dat U me zult toestaan.

Al begrijp ik Uwe positie sedert de laatste verkiezingen (Sommigen noemden de katholiek Verkissen een jassendraaier omdat hij was overgelopen naar de Liberalen) doch is het met het oog op den stand der tramkwesitie Echt-Maeseick, dat ik mij nogmaals veroorloof U te vragen of U me niet het genoegen zoudt willen doen zoo mogelijk direkt namens de stad Maeseick aan te vragen of de brug over de Maas sterk genoeg gebouwd is om er den tram over te laten rijden en de vergunning hiervoor te verkrijgen. Me dunkt, U heeft hiervoor den gemeenteraad niet nodig, zoodat U de zaak dus niet met den raad behoeft te bespreken. Zoo mogelijk zoudt U er kunnen bijvoegen dat de "aanvraag" verband houdt met het tramtraject Maeseick - Roosteren - Echt, waarvoor de gelden door de gemeenten Roosteren en Echt al gestemd zijn. Ik hoop dat U aan mijn verzoek kunt voldoen en zeg U bij voorbaat hiervoor mijn besten dank. Ik acht het schrijven in het stadium waarin de zaak zich bevindt namelijk voor ons van groot belang, DOET ME DUS DAT PLEZIER. Spreekt morgen ook maar eens een goed woordje met den burgemeester van Weert, dat ook die zijn best doet voor de doortrekking van de lijn Weert - Maeseick op Echt.

Intussen verblijf ik met vriendschappelijke groeten.

Jules Vandevenne."

(originele tekst)

Intussen liep de tram Maaseik-Weert en omgekeerd al jaren door het bosrijke landschap maar de brief van burgemeester Vandevenne bleef zonder gevolg. De tram uit Echt reed tot op de Schansberg (vlak over de Maas) maar niet verder. De Nederlandse studenten van het H. Kruiscollege die na een trimester terug vakantie kregen, zeulden in die tijd met pak en zak te voet over de Maasbrug en namen daar de rit naar Echt waar de tram aansloot op de trein.

(Dat de tram van Echt "geen voet op Belgisch grondgebied zette" lag niet aan de brug, want die was wel degelijk sterk genoeg, maar aan onze vroede voorvaderen die het geld liever oppotten dan leenden...) Vandaag de dag ondervindt Maaseik nog steeds het nadeel dat er geen treinverbinding is met Echt.

Regeling van een verkeersprobleem te Maaseik in 1583

Marcel Hendrickx¹ 127

Van de Maaseiker archiefstukken die vermeld worden in de inventaris opgemaakt door de burgemeesters Fredericus Malders en Jacobus Gruysen in 1644, welke reeds lang geleden gepubliceerd werd door J. Daris,² kennen we tot nu toe hoofdzakelijk de titels aangezien de overgrote meerderheid der originelen verloren is gegaan. Toch moeten van meerdere stukken afschriften bewaard gebleven zijn.³ Zo vonden we in een oud schepenregister dat te Maaseik bijgehouden werd tussen 1576 en 1587 het afschrift van een akte waarvan hier een samenvatting van de inhoud en een transcriptie gegeven wordt.⁴ In de inventaris van 1644 wordt het stuk vermeld als: n° 62. *Octroy van den huysbongaert anno 1583*. In het schepenregister wordt naast een volledige kopie van de akte tevens een beschrijving van de zegels gegeven. In het schepenregister staat eveneens een kopie van het uitvoeringsbesluit door rentmeester Lenardt van Oeteren van de betreffende akte, waarvan hier eveneens een transcriptie gegeven wordt.⁵

Uit de akte blijkt dat de burgemeesters en raad, in naam van de ganse stad een

verzoek gericht hebben tot de prinsbisschop van Luik, Ernest van Beieren (regering 1581-1612), waarin ze uitleggen dat tijdens de drukbezochte marktdagen het verkeer van volk, paarden en karren veel hinder ondervindt omdat de uitgang van de Bosstraat naar de Markt te eng is. Deze uitgang is inderdaad vroeger nog smaller geweest dan nu vermits de kelder van "De Nootstal", hoekhuis van de Markt en de Bosstraat, gedeeltelijk onder de Bosstraat ligt.⁶ De bevolking van Maaseik vraagt aan de prins-bisschop om "eyne ledige plaetsen, genaempt *das huysbongaert*" te mogen gebruiken tijdens de marktdagen. Bij gebrek aan gegevens kan de ligging van deze plaats voorlopig niet exact aangeduid worden, maar ze moet logischerwijze gelegen hebben aan de Boomgaardstraat die op het stadsplan van Maaseik uit 1672,⁷ nog "hoogbongaertstraat" genoemd wordt.⁸ Het gaat blijkbaar om een open ruimte aan deze straat, vlak bij de Markt, geschikt om karren achter te laten of om een deel van de markt op te houden. Eventueel kan dit zelfs in verband gebracht worden met het feit dat in de hoek van de Markt waar de Boomgaardstraat op uitgaat in de 17de eeuw op de wekelijkse marktdag tarwe, gerst en verwante producten verkocht werden.⁹ Dit zijn duidelijk de meest volumineuze en zware goederen die op de markt aangeboden werden en dus degene die men vanzelfsprekend graag kort bij een "parkeerplaats" hield.

Nadat de prins-bisschop de nodige inlichtingen heeft doen inwinnen door zijn ambtsman en rentmeester van het ambt Stokkem, geeft hij op 10 december 1583 gunstig advies. De stad mag deze plaats ten eeuwigden dage gebruiken mits betaling van een jaarlijkse rente van 20 gulden, waarbij wordt verduidelijkt dat de gulden gerekend dient te worden aan 20 stuiver brabantse. De eerste betaling dient plaats te vinden aan de vooravond van kerstdag 1584. Met de bevestiging

van de akte door Lenardt van Oeteren kan het besluit van de prins-bisschop vanaf 9 januari 1584 ook in de praktijk omgezet worden.

Het gehele relaas geeft een goed inzicht voor de manier waarop een relatief klein probleem met de nodige formaliteiten aangepakt werd en maakt vooral duidelijk dat de prins-bisschop van Luik zeer sterk aan zijn wettelijke rechten hield.

*Octroy van den huysbongaert anno 1583*¹⁰

Ernst, bij Goedes genaede gekoeren Ertsbisshop tot Cuelen, des heyligen Roemschen Rycx duer Italien Eertscancellier ende Cuervorst, geconfirmerde tot Luydick, administrateur tot Hildeschem, Ffrysinge ind Stavelot, Palsgraefte bij Rhijn, hertsoch in beijde Beijeren, Westphale Engelen ende Bouillon, Marckgraefte tot Ffranchimont, graeve tot Loen, Loigne, Horne, etc.

Allen ende eynenygelicken den ghenen die dese onsse opene brieffen sullen syn ofte hoeren leesen, saluyt. Doen the weten dat wy hebben ontfangen de supplicatie van onsse lieve ende bemynde Burgemeisters, Gesworen ende Raedt onsser Stat Maeseyck, van wegen ende in den naem van de generaliteyt ende gemeyne borgerschappe derselver onsser stadt inhoudende, hoe dat durch die daechgelixe vermeerderinge des mercktdaichs der selver unsser stadt die straete streckende vander Bospoertten aff naeden merckt toe, overmyts die enghicheyt der selven straeten, nyet gedraegen en kan, hedt wisselen oft onderlingen doerganck ende passagie, soe van den volcke, als oeck van waegens, peerden ende karren, waer in wy souden connen versien, indien ons belieffde, onze voergenante stadt the bewilligen ende toe eygenen eyne ledige plaetze, in de selve onze stadt gelegen, genoempt dat huysbongaert. In wellicken gevalle, van unsse bewillinghe derselver plaetzen, de voersc. supplianten, souden van meijninge sijn, zekere parceelen van

erven daer by gelegen, ten effect ende gebruycke des ghemeynen mercken van onze voergen. stadt the vercrygen, hebben ons daer omme gesupliciert hedt ons belieffde hon ende onze voergen. stadt de voersc. plaetze genampt den huysbongaert, ten effect ende gebruycke voersc. the bewilligen ende toe eijgenen. Wij dan begerende de voersc. supplianten, ende onze voergenante stadt Maeseyck in desen te accomoderen ende berieven, ende hebbende goede informatie en bericht ghenoomen van onzen Rechte in ende aengaende de voersc. plaetze, ende specialick daer op gehadt, hedt advys van onssen hoegen amptman, ende van onssen Rentmeyster onsses ampts stockhem hebben voer uns ende onze naecoemers Bisschoppen tot Luyck ende Graeven tot Loen, den voersc. supplianten, ende onze voergen. Stadt voer altyt ende erffelick bewillicht ende toegeeygent, bewilligen ende toeeygenen mytz desen de voergenampte plaetze genoempt den huysbongaert mytz conditie, dat de voersc. supplianten, in naem ende van wegen onzer voergenaempter Stadt Ons sullen jaerlicx in erffcenscen betaelen ter saicken van deselve onze bewillinge ende tou eijgeninge der voergenaempter plaetzen, in handen van onssen rentmeyster van Stockhem ter tijt ziende sess guldenen tot twyntich stuyvers brabantse muenten den gulden gerekent, voer den tijt ganckbaer, van wellige betalinge hedt ierste jaere vallen zal opten korsavont oft vigilie van kersdaich, als men schriuen sal in den jaere onss heeren duysent vijfhondert vier entachtich, ende soe voerts ewelick van jaere the jaere, ondonneren daer omme ende bevelen, onsen lieven ende bemynden Lenardten van Oeteren tegenwordichlick onzen Rentmeyster onzes ampts Stockhem zynde, dat hij van stonden aen, ende sonder eynich vertreck dese onze opene brieuen van bewillinge ende toeeygeninge gezien hebbende, van onze wege ende in onzen naem, onder ende behoudens de voersc. betalinge van sess guldenen zulcke als voersc. van jaerlickxe erffchynse ter

saecken van de voergenaempte plaetze, onder ende mytz behoerlicke obligatie ende borchtocchte van den gehelen lichaem oft corpus onser voergen. stadt, den voersc. supplianten ende de selve onze stadt voer onze scholtet ende scepenen der selver stadt, de voersc. plaetze in erffcenssen uwyt gheve cedere ende transporterere, ende de behoerlicke ghicht, cессie ende transport daer van doen, ende den selven onzen scholtet ende scepenen dat sy deselve cессie ende transporte toelaeten ende passeren. Gegeven in onze stadt Luyck onder onzen zegel secreet den thienden daich decembris in den jaere unss heeren XVe dryentachtentich.

*Inde was aldus ter slincker syden des daer in roeden wasche aenhangende siegel onderscreven ende onderteyckent, bij order van zijne hoicheit in zyne hoecheit caemer raet voersc. Jan Neer*¹¹

*Bevestiging van de beslissing over de Hoogbongaard door Lenardt van Oeteren, rentmeester te Stokkem voor Ernst van Beieren*¹²

den negenden january XV LXXX IIII

Lenardt van Oeteren moderner Rentmeyster unsses Coerv. genaeden inde heeren over synder Coerv. Gen. ampt van Stockhem inde Maeseyck heeft in ende durch crachte der hoeme van wegen synder coervorstelicken genaeden verkonndt ende ghegeven volmachten ende den openen brieffen van bewillinge ende touneyghenge derselviger synder coervorst. genaeden in date den thienden decembris des neest vergangene jaers van dryindetachtich den moderner Burgermeysteren gesworen ende Raedt deser synder Coervorstel. Gen. stadt Maeseyck van wegen ende in den naeme der generaliteyt ende gemeyne borgerschappe derselviger stadt vergont ende gheottroyert naeden ontfanckenise ghegicht ende gehguet herman Nessel den anderen van den moderner

Burgemeesteren in naeme ende tot behoef der generaliteyten der ghemeynre burgerschappen deser Stadt onder den vurwarden ende conditien inden vorigen brieffen begrepen in eyne ledige plaetze bennen deser stad Maeseck gelegen genampt dat huysbongaert, alle ende ygelicke syne coervorstelicker genaeden actie ind gerechtichheyden derselviger plaetzen tot behoef der gantzer ghemeynten cederende ind transporterende, unde in sullicken vuegen ende manieren, unde onder den conditien inde vurwarden inden selvigen brieffen begrepen is der borgemester herman Nessels inden naeme als boeffen met halm ende monde met bande ende vrede totter ghichten coemen. Inde der selve herman in naeme inde van wegghen der generaliteyten inde der gantzer ghemeynten deser stad Reciproce ende vice versa gheghicht ende geguet den voergemelten van Oeteren inden naeme ende tot behoef sijnder coervorstelicken genaeden. opt gehele corpus van deser stad als onderpand in eynen erfelicken cens van sess brab. gulden jaerlix ende alle jaere opten heyligen corstavont vallende. Inde dat alle ter conformelicken des vorigen brieffen daer van die inhoud volgen van worde ende syn als volcht luydende, unde wart alleth in hoeden vander wet gekeert.

- 1 Dit artikel werd aangetroffen tussen de nagelaten documenten van Marcel Hendrickx. Het werd geschreven in de periode 1965-1970, en wordt hier gepubliceerd met enkele kleine aanpassingen [Stan Hendrickx].
- 2 J. DARIS, *Inventaire des archives de Maeseck*, in: *Bulletin de l'Institut Archéologique Liégeois*, 7, 1865, blz. 439-459. Van deze inventaris is een nieuwe uitgave in voorbereiding.
- 3 DARIS, *op.cit.*, blz. 446-450; M. HENDRICKX, *Hoe werd "Solt" (enclave in Neeroeteren) een dependentie van Maeseck?* in: *Limburg*, 44, 1965, blz. 186-187; *ID.*, *Geschied in 1393 tussen een Diesterse burger en de stad Maeseck wegens een niet betaalde lijfrente*, in: *Limburg*, 46, 1967, blz. 182-186; *ID.*, *Statuten van de Sint-Catharina-schutterij (A° 1575)*, in: *De Maeseckenaar*, 1, 1970, n°1, blz. 15-17. *ID.*, *Maeseck 1496. Het zegel van het O.-L.-Vrouwklooster van Kinrooi*, in: *Limburg*, 50, 1971, blz. 94-95.
- 4 Rijksarchief Hasselt, Schepenregister Maeseck 1576-1587. De ordonnantie zou ook te Luik bewaard gebleven, zie DARIS, *op.cit.*, blz. 23. Daris verwijst naar M.L. POLAIN, *Recueil des ordonnances de la Principauté de Liège: 3e série: 1684-1794. 1er vol. Ordonnances du 28 novembre 1684 au 3 mars 1744*, Bruxelles, 1855, hierin komt het stuk echter niet voor, wat logisch is aangezien in dit volume enkel de periode 1684-1744 behandeld wordt. De ordonnantie komt evenmin voor in S. BORMANS, *Recueil des Ordonnances de la Principauté de Liège. Première série. 974-1506*, Bruxelles, 1878). *Recueil des ordonnances de la Principauté de Liège*.
- 5 In het schepenregister wordt de chronologische orde van beide stukken niet gerespecteerd en staat het uitvoeringsbesluit voor de eigenlijke akte van prins-bisschop Ernest van Beieren.
- 6 T. HENDRICKX-GODELAINE, *Het huis "De Nootstal" te Maeseck*, in: *De Tijdspiegel*, 18, 1963, blz. 64-67; M. BOONEN, *Van hoefsmid tot edelsmid*, in: *De Maeseckenaar*, 27, 1996, n° 3, blz. 114-116.
- 7 M. BOONEN, *De 17e en de 18e eeuw: Van oorlogh ende swaricheden*, in: *Maeseck. Ontstaan en groei van een grensstad*. Antwerpen, 1994, blz. 204-205.
- 8 Zie ook: M. HENDRICKX, *Afschaffing en verkoop van "De Steeg" van de Hoogbongerstraat naar de wal in 1884*, in: *De Maeseckenaar*, 22, 1991, n° 3, blz. 145-147.
- 9 G.H.C. MERSCH, *De plaats van de koopwaar op de Markt van Maeseck in de 17de eeuw*, in: *Liber Amicorum Tony van Wijck. Maeseck-Sittard*, 1998, blz. 100-105.
- 10 Rijksarchief Hasselt, Schepenregister Maeseck 1576-1587, blz. 222-223.
- 11 Jan Neer is degene die de akte voor de prins-bisschop opstelde.
- 12 Rijksarchief Hasselt, Schepenregister Maeseck 1576-1587, blz. 221-222.

Waar der vad'ren schoone taal klinkt met held're kracht;
 Waar men kloek en fier van aard vreemde praal veracht;
 Eigen zeden, eigen schoon, 't hart des volks bekoort:
 Daar is mijn Vaderland, Limburgs dierbaar oord!
 (3de strofe van het Limburgs Volkslied)

- 1 Det klop wi-j 'ne steinzwaer (= dat is zeer correct).
- 2 Det klop wi-j eine zwieërende vinger (= idem).
- 3 Hae is aan zi-j gaat (of: zi-jn vot) gebrand (= hij zit in moeilijkheden/hij zit met een ei)
- 4 Het kan neet heiter zeen es koeëke (= moeilijk gaat ook, ik probeer het toch maar ...).
- 5 Bi-j mèt de gaffel! (= zorg dat je er bij bent.).
- 6 Het is good waer óm ein èrffenis te deile (= het is zeer slecht weer).
- 7 Dae haet het neet van aan de more te lekke (= zegt men van een corpulente lekkerbek).
- 8 Hae haet alles gehad (= hij heeft de laatste sacramenten ontvangen).
- 9 'Ne boor stri-jk z'n humme mèt zi-jn vot (= een boer is nogal slordig).
- 10 Emes den dikke drejje (= iemand de duivel aandoen/het iemand moeilijk maken/iemand pesten).
- 11 Dae geit zich nog ins get doon (= die gaat zich nog eens zelfmoorden).
- 12 Het kiensje is druug (= is proper, plast niet meer in het bedje).

Maaseiker spreekwoorden, zegswijzen en gezegden

Tony Van Wijck

- 13 Dao steit nog x frang te krèjje van diech (= daar staat nog x frank op de spiegel).
- 14 Iech kri-jg van diech de sji-jt (= ik ben je beu).
- 15 Alle baten helpe, zag de begi-jn, en ze pizde in de zieë.
- 16 Het is mer ein rówt ówt 'n vinsten (= het is geen groot verlies).
- 17 Het is kujven hujven (= het komt op hetzelfde neer/het is fifty-fifty).
- 18 We zeen kiet (= we hebben geen schuld meer aan elkaar).
- 19 Z'n mówl steit op ein aenjevot gegriffeld (= hij is babbelziek).
- 20 Es we ós neet mieë zeen, sjikke we ós de köp. (= als we elkaar niet meer zien, dan schrijven we elkaar, dan sturen we onze foto's).
- 21 Het bèd make (= het bed Opmaken).
- 22 Eine mins haet tweeë jaor nuuëdig óm te lieëre kalle, mer fi-jftig jaor óm te lieëre zwi-jge (mer dao zeen ters ouch di-j kalle tot ze de pi-jp ówtgoeën!)
- 23 Polletiekers zeen zjus dówve: zoelang ze diech nuuëdig hóbbe ieëte ze ówt di-jn hand, mer hóbbe ze diech neet mieë nuudig den sji-jte ze diech oppe kop.

24 en we vervolge mèt ei paar "greumele", gepik ówt oos zöster-blaad "Heemklank" van Zöstere (jg. XXIII, 2000, nr. 1):

Eine pater
drónk gei water,
ènkel wi-jn
deeg dae pater
water in dae wi-jn
kreeg dae pater
later
eine kater
van dae wi-jn

en nog eine gooje raod in 't lati-jn:
Este nix pax
Criste nix

132 en nog ein meujlike:
Hae zag zie zag
zoe haw zie gezag
waat zów het zeen
det hae det zaet
det zi-j det zoe gezag haet!

P.S.

In het Belang van Limburg van 5 juni 2000 lazen we volgend interessant artikel:

Maaslands Dialect

Bernadette en Mathieu Opdenacker en zoon Michaël, naar de Beaujolais uitgeweken Maaslanders, hebben een opmerkelijke site op het internet geplaatst: Het Maaslands van Boorsem (volledige grammatica, woordenlijsten en uitdrukkingen). Het boek, geschreven door vader Mathieu, is 150 pagina's dik, vers van de pers en gratis te lezen op: <http://maaslands.free.fr>

P.P.S.

Door de actie "Iech kal ouch Limburgs" van onze gedeputeerde voor cultuur Sylvain Sleyten werd een aantal bierviltjes (bokkieërtsjes) uitgegeven met spreuken in Limburgse dialecten. Voor deze spreuken putte men o.a. ook uit onze reeksen van "Maaseiker spreekwoorden, gezegden en spreuken".

Reeds een twintigtal jaren ga ik elke lente nieuwsgierig speuren op de dijk tussen de Zanderbeek (De Sloot) en de Maas bij Labaer. Is ze er nog of is ze verdwenen, mijn populatie *knolbeemdgras*?

Het gaat hier om een onooglijk plantje, een gras met als wetenschappelijke naam *Poa bulbosa L. var. vivipara Koeler*. In deze naam steken twee merkwaardige kenmerken van deze variëteit, nl. *bulbosa* (knoldragend) en *vivipara* (levend-barend). De laatste benaming is een beetje overdreven, zoals je later zal zien. Deze grassoort hoort bij de familie van de echte grassen (*Graminaceae* of *Poaceae*). Deze familie uit de plantenwereld vormt een zeer belangrijke groep voor het voortbestaan van de mens, denk maar aan onze granen, die toch een groot deel van ons dagelijks menu uitmaken (tarwe, gerst, rogge, haver, rijst, mais, enz....) Daarbij vormen de grassen ook de hoofdbrok van het voeder van vele grote en kleine dieren. In de natuur vind je uitgestrekte grasvlakten terug in de steppen, de savanne en ook in de hooggebergten, de Alpenweiden.

Ons fameus knolbeemdgras heeft geen economische waarde, maar is interessant omwille van zijn ongewone aanpassingen om te overleven in moeilijke omstandigheden. Waar moeten wij dit gras normaal verwachten?

Een milieu met stenige, zandige, kalkrijke of lemige gronden is ideaal voor dit gras. Als verspreidingsgebied in West-Europa worden de Middellandse zee streken en de westkust van Europa aangegeven. Men verwacht dit gras dus terug in kalkrijke duinkommen, maar ook op stenige, kalkrijke hellingen en op oude muren.

De dijk bij Labaer beantwoordt qua bodem goed aan deze biotoop, met zijn versterking van kalkstenen en zandige, droge bodem. Bij droog weer zal dit dijkkoppervlak snel uitdrogen, zodat het

Maaseiker natuur

Een zeldzame en merkwaardige plant aan de Maas.

KNOLBEEMDGRAS, een gras apart.

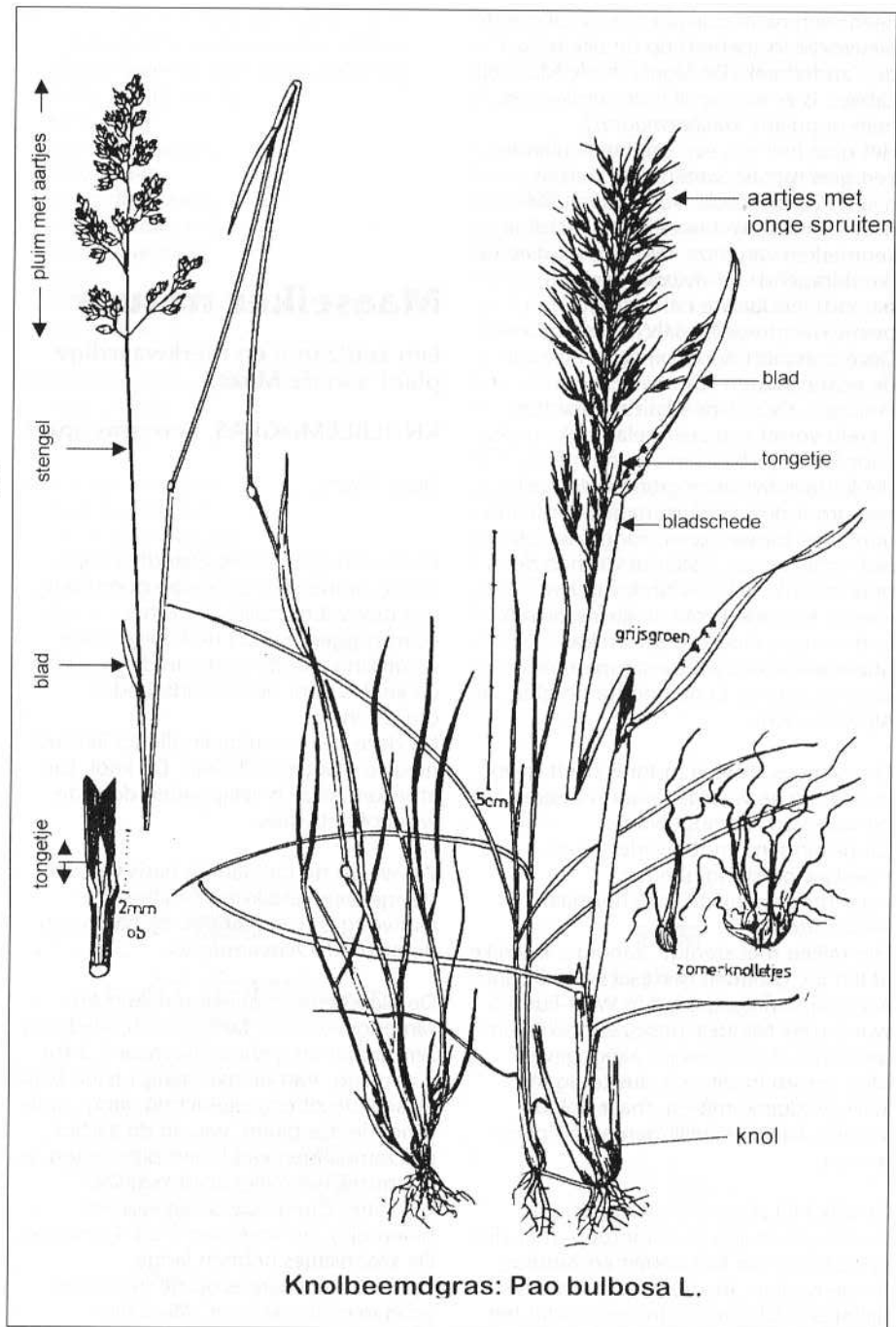
Frans Keijers.

knolbeemdgras vroeg afsterft en zijn eerste aanpassing goed kan gebruiken. Het gras zal namelijk de zomer overbruggen dankzij de knolvormige verdikking aan de voet van de stengel, de knol is door dorre bladscheden omgeven.

Uit deze peervormige knolletjes kunnen nieuwe plantjes ontstaan. De knol kan afbreken en zich verspreiden door de wind of het water.

We weten nu dat aan de basis van de stengel een verdikking (*bulbosa*) aanwezig is, vandaar ook de naam van de plant: *KNOLbeemdgras*.

De bladeren zijn grijsgroen, kort en samengevouwen. De bovenste bladeren zijn breder en gewoonlijk maar 1,5 tot 2 cm lang. Aan de overgang tussen blad en schede zit een vliesachtig, lang, spits tongetje. De pluim, waarin de aartjes (verzamelingen van bloempjes) zitten, is in omtrek ongeveer eivormig. De kelkafjes (buitenste delen van een bloempje) zijn breed en 3 tot 4 cm lang. De kroonafjes hebben lange zijdeachtige haartjes op de nerven en wolharen aan de basis. Alle afjes

Knolbeemdgras: *Poa bulbosa* L.

bezitten een vliezige rand, die meestal paars gevlekt is.

Op de Labaerdijk in Maaseik, tussen de Maas en De Sloot komt de variëteit vivipara voor. Dit wil zeggen dat dit plantje een tweede speciale aanpassing heeft ontwikkeld om te overleven in moeilijke omstandigheden. In de aartjes ontwikkelen zich op vegetatieve wijze (ongeslachtelijk) miniplantjes. Zo wordt de pluim topzwaar en buigt naar de grond en de jonge spruitjes kunnen wortel schieten. Deze aanpassing, die men veel aantreft bij grassen in ongere gebergteomstandigheden, maakt het mogelijk de geringe kans op bestuiving aldaar te overwinnen. De eigenaardigheid is dat dit knolbeemdgras, met zijn twee overlevingsaanpassingen, nl. knolvorming en vegetatieve spruitjes in de aartjes, hier aan de Maas voorkomt. De populatie op de dijk bij Labaer is niet erg groot en bestrijkt een areaal van ongeveer 10 m² langs het weggetje tussen de Zanderbeek en de Maas. Volgens de Atlas van de Belgische en Luxemburgse flora komt deze variëteit van knolbeemdgras in Vlaanderen slechts voor in Brabant en Limburg in 2 uurhokken. Ook in de omgeving van Lier in de provincie Antwerpen werd dit gras waargenomen. In België is de grootste concentratie te vinden tussen Samber en Maas. In Europa komt deze grassoort vooral voor in de Middellandse zee streken en aan de westkusten van Europa, vooral op stenige kalkrijke hellingen en in kalkrijke duinen. Misschien is de aanwezigheid bij ons aan de Maas te wijten aan de aanvoer van knolletjes door het Maaswater of door vogels. Of zaten de knolletjes bij de zaden van Luzerne¹ ingevoerd uit Frankrijk? Wie zal het zeggen?

Een onopvallend, onogelijk grasje, met toch wonderlijke aanpassingen om te overleven, je kan het allemaal ontdekken, ook in Maaseik, als je er maar oog voor

hebt. Dit gras is maar een onopvallend voorbeeld van de tientallen zeldzame planten, die in de uiterwaarden van de Maas voorkomen. Deze planten, maar ook het microreliëf in deze uiterwaarden, de vogelrijkdom en de historische waarden maken onze uiterwaarden uniek, maar ook zeer kwetsbaar. De stad Maaseik heeft ooit (1988) een ecologisch rapport laten opstellen door J. Rutten (zie bibliografie), waaruit duidelijk de ecologische waarde van de uiterwaarden blijkt.

De overheid heeft een zware verantwoordelijkheid over de toekomst van deze resten van historische en ecologisch waardevolle landschappen. Sommige delen zijn daarom ook geklasseerd als landschapsmonument. Andere staan in het gewestplan aangeduid als landbouwgebied met landschappelijke of ecologische waarde. De landbouwer in deze gebieden kan een positieve bijdrage leveren tot het behoud en het verbeteren van de natuurwaarden in dit gebied. In het project van de huidige Vlaamse overheid "Levende Grensmaas", wil men tussen Maaseik en Heppeneert beheersgebieden van weilanden in de uiterwaarden, stroomdalgraslanden langs de Maas en De Sloot en een smalle strook oobos² langs De Sloot tot ontwikkeling brengen. We hopen dat al deze plannen niet in de lade blijven liggen en dat ze zullen bijdragen tot behoud en verbetering van dat deel van ons leefmilieu.

Bibliografie:

- Ecologisch rapport: Uiterwaarden tussen Heppeneert en Elen (opgesteld in opdracht van de stad Maaseik door ir. Jos Rutten in 1988).
- Atlas van Belgische en Luxemburgse flora (Van Rompaey en Delvosalle 1979).
- Atlas van de Nederlandse grassen (J. Landwehr, 1977).
- Taschenbuch der Gräser (E. Klapp, 1983).

- Grasses (Hubbard, 1967).
- Levende Grensmaas (Stand van zaken en beschrijving Vlaams Voorkeursalternatief, juni 1999).

1 Luzerne (*Medicago sativa*) is een vlinderbloemige plant (Papilionaceae) behorend tot het geslacht *Medicago* (Rupsklaver). De bloempjes zijn blauw tot paars, zelden wit en ze staan in cilindervormige trossen. De bladen zijn drietallig (klaver) met 3 cm lange deelblaadjes. De peulen zijn schroefvormig opgewonden. De plant wordt in de landbouw soms gebruikt als groenvoeder of als groenbemesting. Luzerne komt verwilderd langs de Maas voor.

- 2 Ooibossen zijn typische bossen van een rivierstelsel. Men maakt onderscheid tussen 2 types:
- a Zachthoutoobossen: deze ontwikkelen zich in regelmatig overstromde gebieden en bestaan vooral uit Schietwilgen (*Salix alba*) op lemige gronden en uit Zwarte populieren op zandige bodems.
 - b Hardhoutoobossen of Essen-lepenbossen: deze ontstaan op periodiek overstromde plaatsen van de uiterwaarden. In de struiklaag van dit rijke bostype komen o.a. voor Enstijlige meidoorn, Sleedoorn, Rode kornoelje, Wilde kardinaalmut. Deze struiken komen nu ook al plaatselijk langs de Maas voor.

Lezers schrijven ons.....

Tony Van Wijck

- 136 Wij ontvingen een brief en tekening van de oud-Maaseikenaar dhr. Strick uit Bokrijk. Hij schrijft "Toen mijn grootvader 12 jaar oud was ging hij naar de tekenschool in Maaseik. Bijgaande tekening is zeker in de omgeving van Maaseik gemaakt. Waar???"
Kan iemand ons helpen?

Maaseik le 8 Août 1845.

Ch. Geysler.

Het slingeren zat ons al zeer jong in het bloed en ik vermoed dat de oude bijbelprent die bij Broeder "Medaar" in het eerste studiejaar tegen de muur hing daar voor niets tussen zat. Velen onder U, lezers, zullen zich deze prent uit het Oude Testament herinneren: de kleine David die met één steenworp de Filistijnse reus Goliath neervelde. Hij deed dit wel met een werpslinger, maar voor ons, snotters toen nog, was dat een eerste kennismaking met een hulpmiddel dat de mensenkracht vermeerderde. Het maken van een trekslinger leerden we van de oudere jongens, want niemand wilde op dat vlak achterblijven. Als de periode van het schieten met de trekslinger begon (ik kan me de periode niet meer herinneren, maar ik weet nog wel dat we bijv. in de winter er niet mee in onze zak liepen) had meteen iedereen er een.

Attributen

De 'vork' of de 'gaffel': het voornaamste onderdeel van een trekslinger was een houten gaffel die sterk, niet te groot (moest in de broekzak kunnen gestoken worden!), zo gelijkbenig mogelijk en vast in de hand liggend, diende te zijn.

Het houtgewas dat hiervoor in aanmerking kwam, was de ligusterhaag (*Ligustrum vulgare*) die in die tijd overal in Limburg veel voorkwam. Het was soms even zoeken, maar het gaf een grote voldoening als er een goed exemplaar gevonden werd dat dan op juiste grootte werd gesneden en van bast ontdaan.

Een eiken gaffel was uiteraard sterker, maar in die takken vond men er zelden een gelijkbenige tussen en ze lag bovendien zwaar in de hand (en ook in de broekzak).

De 'litse': dit waren rubberen linten, verkregen uit een versneden binnenband van een auto. Met de 'litskes', gesneden uit een versleten binnenband van een fiets, werden de litsen vastgesnoerd aan de 'vork' en aan ...

Het "laerke" of de 'tóng': dit was het

De Katteprul

Mathieu Meeuwissen

leder waarin het projectiel (normaal een steen, ooit wel eens een knikker) gevat werd om weggeschoten te worden. Dit stukje leder werd door ons de 'sjoontóng' genoemd, omdat we hiervoor altijd een tong uit een versleten of oude schoen gebruikten (en bij gebrek ook wel eens uit een nog nieuwe schoen).

De 'steinkes': dat waren de projectielen, uitgezochte keitjes. De platte, duimtop dikke en liefst gladde steentjes hadden de voorkeur. Een tiental had men steeds op zak.

Hoe maken?

De 'litsen' werden eerst aan de 'tong' bevestigd door ze door de aangebrachte gaten in de 'tong' te duwen en dan met de 'litskes' aaneen te snoeren, de 'litsen' werden nadien aan de 'vork' gesnoerd, weer door middel van 'litskes'. Andersom werken ging echter niet. Een kunst was het wel de 'litsen' even lang te houden en, zo er verschil in 'rek' was tussen de 'litsen', de een korter of langer maken zodat bij het opspannen de trekkracht over de 'litsen' gelijk was, zoniet had men automatisch een afwijking naar de richting van de zwakste 'lits'.

Benaming

In Maaseik noemden ze het een 'katteprul' (van katapult), anderen noemden het een 'flits' (de steen vloog als een bliksemschicht weg!).

Doelwit

We oefenden ons op lege conservendoosjes en bierflesjes. We schoten veel op vogeltjes, in principe op mussen, maar daar we het verschil tussen beschermde en niet-beschermde vogels niet kenden, werd op al het gevogelte gevlamd. In de nabijheid van woningen gaf dat al een ambras met een kapotte ruit of dakpan.

Een zeer geliefd doelwit waren de "pötsjes", de glazen of porseleinen potjes die als isolatie dienst deden op elektriciteits- en telegraafpalen.

We deden dit buiten het stadscentrum, langs het oude tramspoor en langs de invalswegen, waar om de 50 meter een paal stond met ongeveer 20 of 40

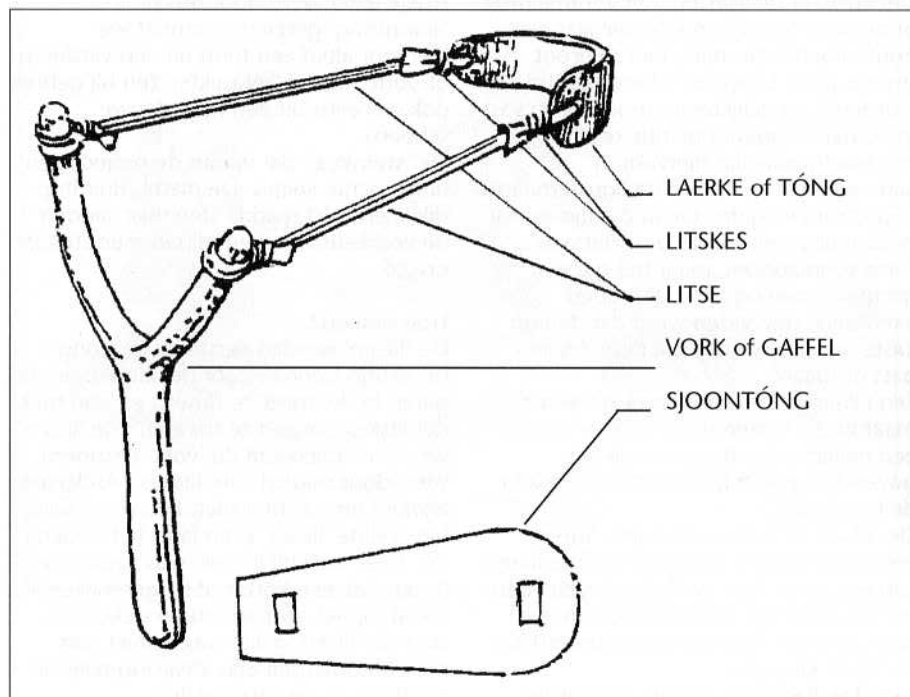
potjes. Dat was zowat het vandalisme uit onze jeugdijaren.

Het schieten zelf naar het doel werd op gevoel gedaan: men kon slechts richten zoals een jager op een bewegende prooi en niet mikken, want er stond geen vizierkorrel op de vork.

Nog tijdens mijn jeugd werden geprefabriceerde "katteprullen" (= vervorming van 'katapulten') in de handel gebracht, met een vork in metaal of uit dikke gevlochten draad en met 'litsen' die even dik en groot waren en met een tong van kalfsleder. Dit werd echter een fiasco, want er ging niets boven een zelfgemaakte trekslinger. Nog zijn er ligusterhagen, auto- en fietsbanden en oude schoenen maar geen 'katteprullen' meer. En ja, de 'pötsjes' zijn intussen ook uit het landschap verdwenen.

(Met toestemming van de auteur - oud-Maaseikenaar - overgenomen uit 'Het Heidebloempje' van Genk)

138

De Levenhieër van Aendekerk

Martin Boonen

139

In de omgeving van het veld dat tot voor enkele jaren in de volksmond De Paerdskerkhof werd genoemd, staat een mooi gietijzeren veldkruis in de schaduw van drie lindebomen. (Kad. A, 1945). De mensen in de omgeving noemden het vroeger De Verkieërde Levenhieër, omdat het hoofd van Christus naar links neigt, wat eerder zeldzaam is. Beter bekend is het echter onder de naam De Levenhieër van Aendekerk. Het kruis werd even na 1900 opgericht door de heer Gaspar Aendekerk, de toenmalige eigenaar van het perceel aldaar. Gaspar Aendekerk was geboren in Neeroeteren op 17 februari 1845 en hij overleed te Maaseik op 31 december 1930. In 1870 trouwde hij met Maria Elisabeth Ramaekers, geboren in Grivegnée op 19 februari 1849. Aendekerk was een actief man. Van beroep was hij slager, doch tegelijkertijd baatte hij in zijn woning aan de Bosstraat een hotel uit onder de wijdse naam Hotel du Tram, het latere café Terminus. Ook in het Maaseiker politieke leven liet Aendekerk van zich horen, want verscheidene malen was hij er kandidaat bij de gemeenteverkiezingen.

Toen zijn vrouw in 1902 na een langdurige ziekte overleed, liet Aendekerk op zijn eigendom bij Kriekelsheuvel het kruis oprichten. Het is dus een zogenaamd memoriekruis opgericht om de herinnering in eer te houden aan een doorgaans smartelijke gebeurtenis zoals het overlijden van een dierbare. Een van zijn kleinkinderen, Lucien, herinnerde zich nog dat zijn grootvader een lichte tilbury bezat, een sjees bespannen met een vlug bruin paardje. Als hij op Kriekelsheuvel naar zijn veld ging kijken, mochten de kleinkinderen wel eens met hem meerijden. Doch telkens moesten zij bij het kruis uitstappen om er voor grootmoeder een weesgegroetje te bidden. Door aankoop van het perceel kwam het kruis in het bezit van de familie Frensen en het was weduwe Frensen-Meekels die het kavel waarop het kruis zich bevindt enkele maanden geleden - juist voor haar dood - aan de familie Goossens-Segers (Kriekelsheuvel 81) schonk. Deze nieuwe eigenaars besteden heel wat zorg aan het onderhoud van het kruis. Een voorbeeld dat op andere plaatsen zou moeten nagevolgd worden.

Maaseiker Rariteiten

140 Martin Boonen

De Maaseiker Familie Schoofs

Van mevrouw Julia Schoofs-Verkissen ontvingen we enkele interessante familiedocumenten die wij hierbij afdrucken.

Vooreerst een korte situering. Het betreft Casper Arnoldus Schoofs. Hij werd geboren op 20 januari 1789 als zevende van de 10 kinderen van bakker Jacobus Schoofs en diens vrouw Anna Maria Schulpen. Het echtpaar woonde in de Bosstraat. Op 28-jarige leeftijd trouwde Casper Schoofs met Joanna Catharina Corstiens, de 20-jarige dochter van Petrus Winandus en Elisabeth Brous. Aanvankelijk werkte hij als gast bij zijn vader doch na de dood van deze laatste nam hij de bakkerij over. Het echtpaar kreeg 10 kinderen.

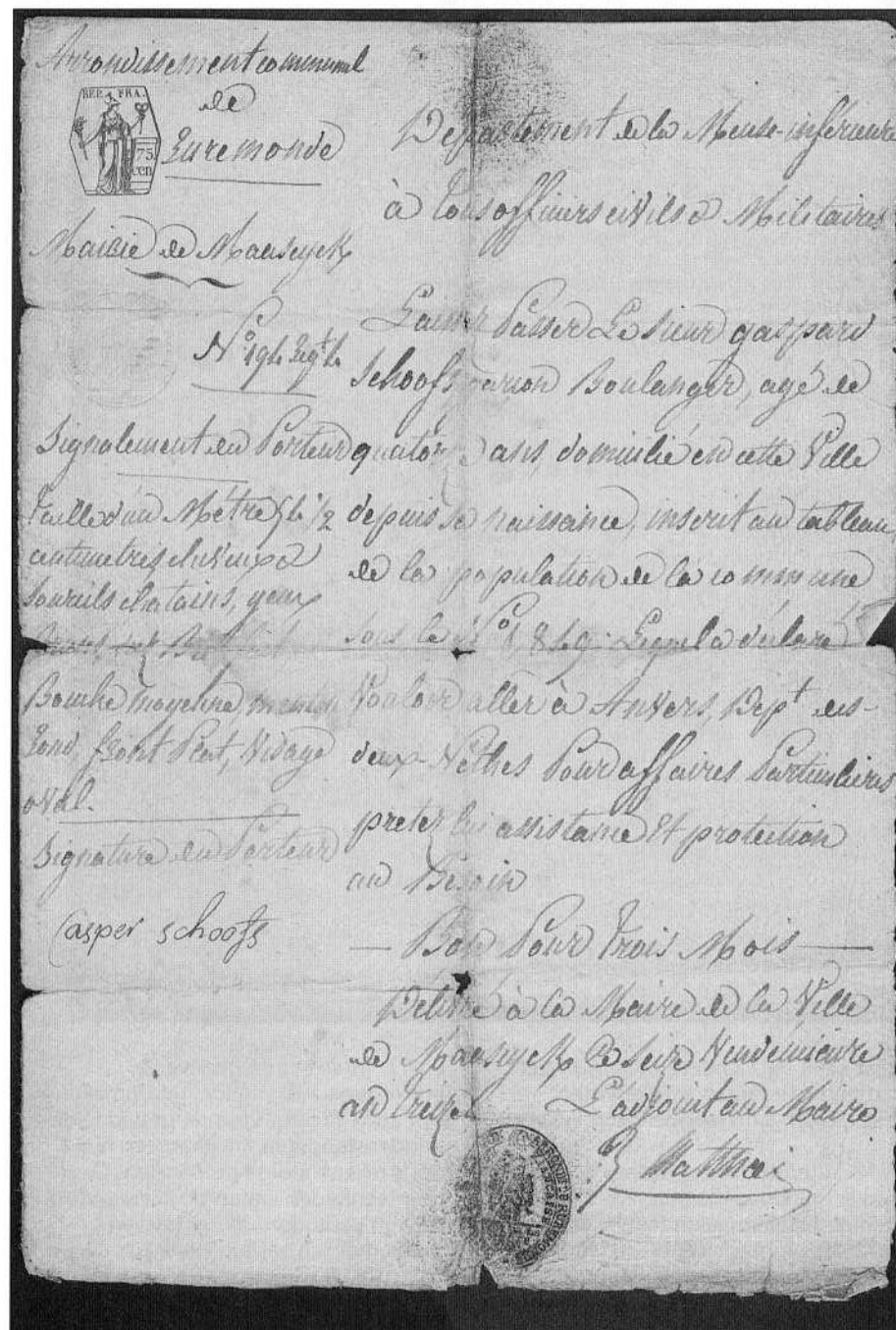
Casper Schoofs leefde op een kruispunt der tijden. Geboren werd in op het einde van het ancien régime, toen Maaseik nog deel uitmaakte van het Prinsbisdom Luik. Gedurende de Franse tijd (1797-1815) groeide hij op en later maakte hij zowel de Hollandse periode mee als het onafhankelijke België.

Een eerste document is een paspoort door de maire (burgemeester) Mathai uitgereikt aan Casper Schoofs toen deze 14 jaar oud was in 1803, om zich voor particuliere zaken van Maaseik naar Antwerpen te begeven. Wat voor particuliere zaken een 14-jarige naar Antwerpen voerden, zullen we wellicht nooit achterhalen. Wel lezen we op het document dat de jongen toen reeds het beroep van bakkersgast uitoefende en dat hij reeds ingeschreven was op de Franse militielijst, want hij wordt in het document "milicien" genoemd. Interessant is wel dat het paspoort in de marge het signalement van de drager vermeldt: lengte 1 m 54, kastanjebruine haren en wenkbrauwen, grijze ogen, normale mond, ronde kin, plat voorhoofd, ovaal gezicht.

Uit het tweede document, een marsbevel, blijkt dat Casper Schoofs in 1814 dienst deed in het Nederlandse leger en gekazerneerd was in Amersfoort. De Fransen waren in Noord-Nederland reeds in 1812-1813 verdreven.

Op 9 juni 1814 krijgt hij het bevel om vandaar gedirigeerd te worden naar Maaseik. Een reden voor de mars wordt echter niet vernoemd. Typisch is wel dat op het document met de pen alle tussenposten op de reis werden aangeduid, waardoor wij ons een idee kunnen vormen van het afgelegde traject: Kuilenburg, Dordrecht, Den Bosch, Eindhoven, Weert en "Masseyck" (sic!) Volgens de familietraditie werd Schoofs door de Nederlandse koning vereerd met een adellijke onderscheiding, doch het document in kwestie is verloren gegaan.

Wij komen weer iets meer te weten uit het derde document waarbij de Nederlandse kolonel Rom van Pouderoyen, directeur-generaal der Algemeene Werving voor de Staat Casper Schoofs toelating verleent om zich naar Maaseik te begeven. Uit de

141

IN NAAM van zyne KONINKLYKE HOOGHEID, de PRINS van ORANJE
NASSAU, SOUVEREIN VORST de Vereenigde Nederlanden &c. &c. &c.

De KOLONEL ROM VAN POWDERHOJEN, Directeur General der Algemeene Wer-
ving voor de Staande Armee van den Staat. Permitteerd aan den Perfoon met name *Casper Schoofs*
gediend hebbende als *Boekhouder* bij het *8* Regiment
komende van *Maagdenburg* zijnde *gereguleerd* om te mogen
gaan naar *Maagdenburg*

Verzoekende alle Militaire en Civile Authoriteiten gemelde perfoon vrij en onverhinderd te laaten
passeeren

Amersfoort den

9 Junij 1814.

Handtekening van den hier in vermelde

Schoofs

De Kolonel Directeur General voornoemt.

De Kolonel Directeur General

MARSCHROUTE.

De Perfoon van *Casper Schoofs*
word by deezen gelast van zich op den *9 Junij*
1814., te begeven van Amersfoort naar *het Regiment*
om van daar verder te worden gedirigeerd op *Maagdenburg*
Verzoekende alle Civile en Militaire autoriteiten hem de
nodige Assistentie en Kwartieren te verleen.

Amersfoort den *9 Junij* 1814.

De Commissaris van het Kwartier Amersfoort

De Commissaris

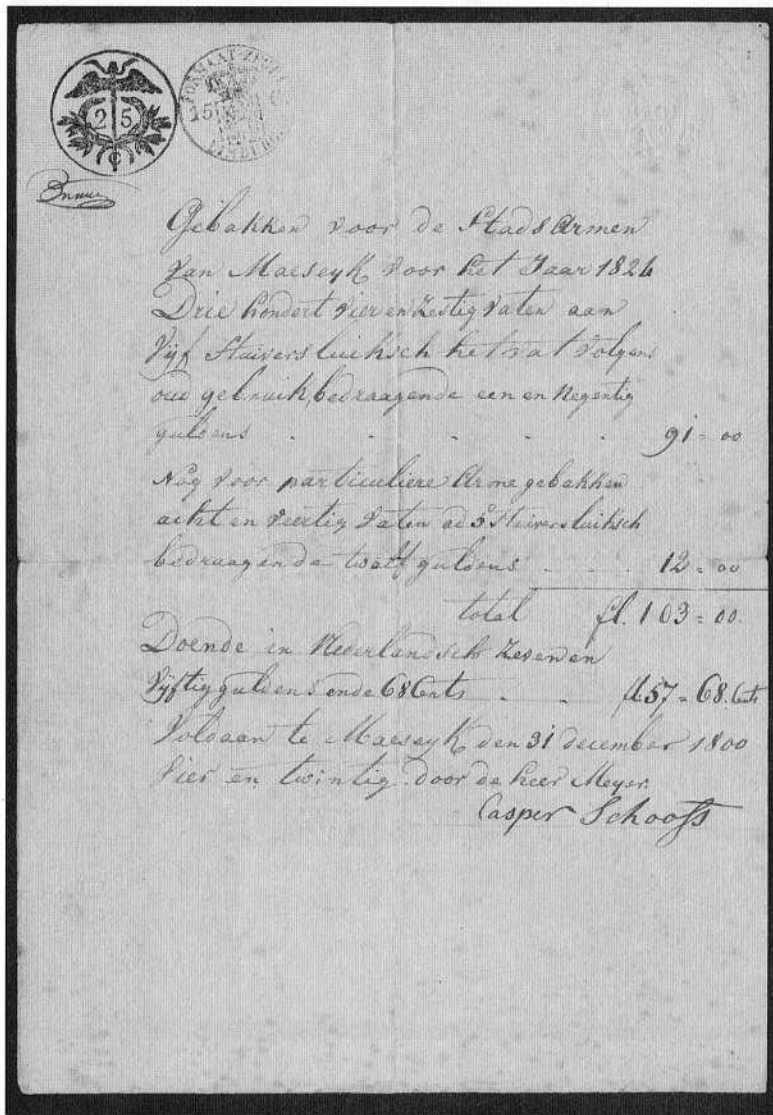
De Commissaris
De Commissaris
De Commissaris
De Commissaris
De Commissaris
De Commissaris
De Commissaris
De Commissaris
De Commissaris
De Commissaris

De Commissaris
de 13. Junij, 1814

tekst blijkt dat Schoofs als trompetter
gediend had bij het 8ste regiment
huzaren en van Maagdenburg kwam.

In 1824 tenslotte was Casper Schoofs als
bakker werkzaam in Maaseik. Het
huidige België maakte toen nog deel uit
van het Koninkrijk der Nederlanden. Een
factuur voor het bakken van broden voor
het Maaseiker Armbestuur, de voorloper
van het huidige OCMW, toont ons weer

enkele interessante gegevens.
Boekhoudkundig stelde het opmaken
van zulke factuur voor de gemiddelde
middenstander in die jaren een flinke
dosis rekenkundige problemen. De
munteenheden waren op korte tijd zo
dikwijls veranderd dat er heel wat
mathematisch vernuft bij te pas kwam.
Tot in 1796 was de bevolking gewoon
geweest aan Luikse guldens, daarna
werd door de Fransen de frank als

munteenheid ingevoerd en na 1815 diende alles in Nederlandse guldens te worden omgerekend. Vandaar dat Casper Schoofs op zijn rekening voor het Armbestuur vertrekt van de vroegere bakprijs van 5 stuivers Luiks per vat bloem "volgens oud gebruik", totaal 91 Luikse guldens,

bedrag dat dan nog diende omgerekend te worden in toenmalige Nederlandse guldens. Het resultaat leverde 103 Luikse guldens. Het resultaat leverde 103 Luikse guldens of 57, 68 Nederlandse gulden. Familiedocumenten bieden ons vaak heel wat meer dan nietszeggende namen en data.

Landschap langs de Maas. Foto: J. Vancleef
Ten zuiden van Maaseik is de 'Sloot' de bedding, die de Maas rakijs langsheen Heppeneert heeft gevolgd vanaf de tiende tot de zestiende eeuw. Toen gaf een oostwaartse stroomverplaatsing in de richting van Vissersweerd aanleiding tot de vorming van de grote Sinte-Catharinaweerd, die in 1588 door de prins-bisschop aan de stad Maaseik in leen werd gegeven. Door die stroomverplaatsing kwam het veerrecht, dat de abdis van Thorn ter hoogte van de boerderij 't Veer hadden uitgeoefend, in het gedrang. Dit was aanleiding tot een rechtsgeding dat abdis Josina van der Markt op 10 juni 1594 voor de Raad van Brabant inspande tegen de heer van Vissersweerd. Ze beweerde hierbij dat haar instelling haar veerrecht op de Maas ter hoogte van Heppeneert had verworven uit erfenis van graaf Ansfried. De materiële bewijzen voor de gegrondheid van haar aanspraak zijn ter plaatse overvloedig aanwezig. Vooraan links ziet men duidelijk de haveninstallaties waar de schepen aanmerden. Bovendien is het toevallig dat daar vlak bij de belangrijkste vissersherberg 'Labaer' was gelegen. Volgt men het tracé van de weg komende van Susteren over Roosteren naar Maaseik, dan is het duidelijk, dat die gericht was naar de plaats waar oorspronkelijk het Veer van Thorn was gevestigd en pas naar Maaseik werd omgelegd toen in de negentiende eeuw de maasbrug werd gebouwd.

Maaseiker schippers, de Maashandel en de tol van Urmond (1726)

Raymond Driessen

Algemeen bekend en haast een doodoener geworden, is de vaststelling dat aan de vroegere Maashandel op termijn de doodsteek werd toegebracht door de veelvuldige en vaak hoge tolleren die door allerhande grote en kleine heren geheven werden.⁽¹⁾

Schaalvergroting - het klinkt allemaal erg "Europees" - was er bovendien de oorzaak van dat o.a. de schippers die hun thuishaven hadden langs de huidige Grensmaas niet meer in staat waren zich als zelfstandige koopvaarders te handhaven, maar enkel nog konden optreden als vrachtvoerders voor kooplieden uit Luik of uit Holland (Dordrecht).⁽²⁾

De Maas werd bevaren door velerlei schepen met behoorlijk grote verschillen in uitzicht, vorm, diepgang en tonnenmaat. Tussen Namen en Roermond was het meest voorkomende type echter waarschijnlijk wel de pont. Bauduin⁽³⁾ geeft als kenmerken van een doorsnee pont een lengte van 18 meter, een breedte tussen de 9,5 à 12 voet en een laadcapaciteit van maximum 40 ton. Dergelijk schip voerde mast en zeil, werd

desgevallend getrokken door drie paarden en had op het dek een vierkant huisje "tot verblijf der voerders". Aan ponten werden vaak één of meer aken vastgekoppeld. Die voerden dus zelf geen zeil, maar werden soms toch zelfstandig gebruikt, waarbij ze werden voortgetrokken door één paard. Zij dienden voor het transport van hooi, graan, vee, kalk en kolen.

Zoals reeds vermeld, dienden de Maasschippers in de eeuwen vóór de komst van de Franse Revolutionairen tussen Luik en Venlo een bijna ongelooflijk aantal tolkantoren te passeren : in Luik zelf (drie), Herstal, Eijsden, Maastricht, Rekem (Neerharen), Urmond, Maaseik (Heppeneert), Stevensweert, Roermond, Neer, Kessel en Venlo (meerdere).⁽⁴⁾

Enig inzicht in dit soort problemen geeft ons een (zeldzaam) document uit 1690.⁽⁵⁾ Maasschipper Houbie Houbie uit Maaseik - hij zal nog ter sprake komen - maakt op 16 september van dat jaar de rekening op voor de 400 "voer" kolen die hij vanuit Luik getransporteerd heeft ten gerieve van het garnizoen in het kasteel van Stokkem. Samengevat ziet die rekening er, in gulden, stuiver en oort, als volgt uit :

400 voer kolen	
+ weegkosten:	540
taksen:	151 - 13 - 3
vervoerskosten:	140
totaal:	831 - 13 - 3

Hij betaalt taksen in Luik, op de Elvenschans (Navagne) bij Eijsden, in Maastricht en in Urmond. Onder de vervoerskosten vallen o.a. de vergoedingen voor twee schippers, voor twee voerlui met hun paarden plus 9 maatjes haver voor de beide dieren en de huur van de boten. De kostprijs voor de levering in Stokkem bestaat dus voor 18% uit taksen en voor 17% uit vervoerskosten. Of nog anders : tussen Luik en Stokkem stijgt de prijs met niet

minder dan 54 procent! Indien hij een soortgelijke vracht in Venlo had moeten leveren, dan zouden taksen en vervoerskosten waarschijnlijk nog minimaal verdubbeld zijn en dus zijn gestegen boven de eigenlijke waarde van de hele vracht!

Wanneer de Fransen onze streken inlijven, worden in een eerste stadium al die tollens afgeschaft, behalve die van Urmond en die van Kessel. Dat was ook niet mogelijk omdat beide plaatsen niet onmiddellijk tot de Franse Republiek gaan behoren. Maar zelfs die twee blijven de Maashandel grote schade berokkenen, zodat wij in een (overtrokken?) Frans rapport van 21 december 1797 kunnen lezen : "Avant l'établissement de ces comptoirs il y avait dans toutes les communes riveraines de la Meuse de riches bateliers. Il n'y a plus à présent que de misérables pêcheurs."⁽⁶⁾

Ook die twee tollens heffen de Fransen alsnog op, waarna de Maashandel zich toch enigszins moet hebben hersteld. Zodoende, al ligt dat buiten het bestek van dit artikel, lezen wij in een verslag van de arrondissementscommissaris van Roermond⁽⁷⁾, eind juni 1820 dat er op dat ogenblik in 39 plaatsen langs de Maas 190 "Maitre Bateliers" worden aangetroffen die gebruik maken van 210 boten en 258 bootjes en sloepen. Van de 210 boten worden er 138 gebruikt om kolen te vervoeren, 32 om kalk te transporteren en 40 dienen voor de graanhandel.⁽⁸⁾ De nadruk ligt in 1820 op kolen, kalk en granen en dat was in de voorgaande eeuwen niet anders.

Niet alleen de Fransen trouwens waren zich bewust van de nefaste invloed van de tollens op de Maashandel. Zo beslist de koning van Spanje reeds in 1645 dat in alle tolkantoren op de Maas die onder zijn gezag vallen geen rechten mogen geheven worden op "grove waren als kalk, koolen, leyen etc."

De Urmondse tol hoorde echter toe aan de hertog van Gulik en daar wrong in 1726 - en eigenlijk al eerder - het spreekwoordelijke schoentje. Erg zwaar woog hij oorspronkelijk nochtans niet. In 1598 verklaren enige schippers zelfs op verzoek van de stadsbesturen van Luik, Maastricht en Roermond dat zij vroeger nooit tolgeld hebben betaald in Urmond.⁽⁹⁾ In ieder geval, "Brussel" koopt hem in 1607 af van de Guliker voor een jaarlijkse schadeloosstelling van 300 gulden Brabants.⁽¹⁰⁾ En in datzelfde jaar 1607 staat de magistraat van Roermond (opnieuw) de invoer van lakens toe, o.a. vanuit Maaseik.⁽¹¹⁾ Het zijn beide maatregelen, erop gericht de kwijnende Maashandel nieuw leven in te blazen. Lang moet de Urmondse overeenkomst evenwel niet in voege geweest zijn, want in 1616 is er opnieuw sprake van pogingen om hem afgeschaft te krijgen. In de tweede helft van de 17de eeuw vindt de inning opnieuw gewoon plaats.

Rond 1690 moet de hertog van Gulik de vigerende tarieven echter drastisch hebben verhoogd. Waar een vroegere tolpachter ooit klaagde dat hij nog geen 600 gulden per jaar kon innen, bedraagt de pacht prijs voor de Urmonder tol tot in 1707 niet minder dan 12000 pattacons per jaar. Men krijgt soms de haast stellige indruk dat al die systemen van tollens en licenten af en toe door de verschillende overheden als represaillemaatregelen tegen elkaar gebruikt worden. Als Luik de 60ste penning op passerende goederen doet betalen⁽¹²⁾, dan stelt Brussel daar door het reglement van 21 augustus 1699 een drastische verhoging van de al bestaande heffingen op de Maasvaart tegenover.⁽¹³⁾

Ook dan hoort men de Maasschippers nog niet overdreven klagen, toch in ieder geval niet over de behandeling in Urmond. In 1740 herinneren enkele bejaarde heren zich dat zij gedurende de 50 à 60 jaar dat zij de Maas hebben

bevangen, nooit verplicht zijn geworden in Urmond aan te leggen om er tol te betalen. Enkel als de tollenaar langszij kwam met een pontje had hij recht op tolgeld. Met een kaas, enkele ponden stokvis of andere kleinigheden werd hij dan tevreden gesteld.

Veertien jaar eerder, in 1726, vertellen de Maaseiker Maasschippers, vergaderd in de "Caamer van het samentlijk schipper en acker ambacht" in het gewantheuis op de Markt een heel ander verhaal.⁽¹⁴⁾ In Urmond is dan namelijk een nieuwe "admodiateur" (tollenaar) in functie, zekere Jacob Heussy en die permitteert zich "mishandelinghe en excessijve rechten en nieuwicheden." Hij heeft de tarieven voor kolen, "gruijs" en kalk ineens met de helft verhoogd, zodat de verbolgen schippers "meer als een mael soo veel ... moeten betalen als sij oijt ten tijde van andere admodiateurs aldaer betaelt hebben." Daarbij blijft het zelfs niet : ook de rechten op ledige vaartuigen "sijnde eenen peerdtlast" zijn door de heer Heussy eigenmachtig aangepast. Waar zijn voorganger, baron "van Stoltzenbergh", genoeg nam met 3 schillingen, eist genoemde Heussy nu willekeurig zeven, acht, tot dertien schillingen toe. Ook andere waren (hout, kepers, latten) worden door hem overmatig getaxeerd.

Om niet alleen te staan met hun protest vaardigen de Maaseikenaren hun collega's Peter Reijnders en Hermanus Swilliens naar Roermond af om "aldaer met den Heeren Dammen ontfangher van sijne Conincklijke Maiesteijt van Pruijsse over dese saecke te confereren".

De eerste akte wordt op 1 september 1726 ondertekend door oud-burgemeester Gerardus Reijnders en door Cornelis Pirooz, Gijsbert Swilliens, Peter Hex, Lambertus Gelders en Guillaume Gaillard, terwijl Jean Gaillard als enige zijn merkteken plaatst. Allen

noemen zij zich Maaseiker schippers en handelaars. Ook hun afgevaardigden naar Roermond, de reeds vermelde Peter Reijnders en Hermanus Swilliens, zijn "medeschippers en handelaars op de Maase". Dezelfden ondertekenen eveneens de akte van 5 september 1726⁽¹⁵⁾, waarbij zij nog versterking krijgen van drie verdere collega's : de weduwe Steven Gelders, Joes Charlier en Marten Hendrix.

Die lijst geeft ons een mooi overzicht van de Maaseiker Maasschippers van dat ogenblik: ten minste 12 (want kent ondertekende wel iedereen?) beschikken dus blijkbaar over een eigen boot, tenzij zij er af en toe een huren, zoals Houbie Houbie in 1690. Wat bovendien al meteen opvalt, is de Luikerwaalse "connectie". Daarop wijzen namen als Houbie, Charlier, Piroz of Gaillard. Dat hoeft trouwens ook niet te verbazen en is enkel een bewijs voor en tevens een gevolg van de eeuwenlange intensieve politieke en economische contacten tussen de "Vurige Stede" en het Maasdal stroomafwaarts.⁽¹⁶⁾

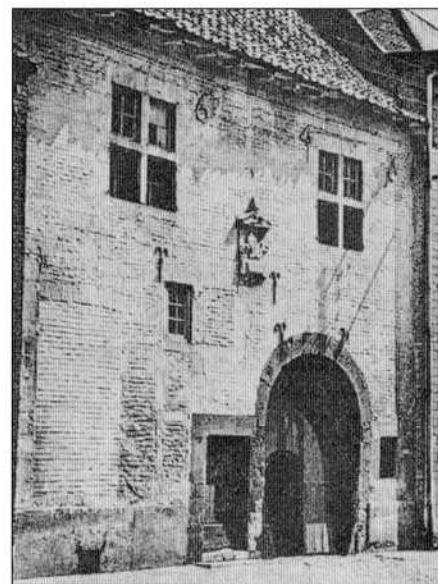
Enig zoekwerk in de parochieregisters van de stad leert ons dat de namen Gaillard of Charlier daar niet in terug te vinden zijn. Dat betekent daarom niet dat het Maaseiker "eendagsvliegen" zijn, maar meer waarschijnlijk dat zij in de parochie Aldeneik verblijven. Ook vanuit Aldeneik kunnen zij immers hun beroep uitoefenen. Aan "de Spanjaerd" bij de afspanning "Het Wit Paard" waren namelijk aanlegplaatsen voor schepen met platte bodem.⁽¹⁷⁾ Voor de familie Charlier lijkt het vermoeden te worden bevestigd door een akte van 8 november 1717, verleden voor notaris Herman Craens. Zij vermeldt de aanstaande verkoop van het ouderlijk huis van Joes Charlier, gelegen "achter de Maltmeulen". Vader Anthoon Charlier is dan reeds overleden, maar moeder Maria Delsaive is aanwezig.⁽¹⁸⁾

Een maquette van een vroeger Maasschip, een zogenoemde spitsbek met zijn typische platte boeg en voorzien van een enkel zeil. Met zulke schepen, getrokken door paarden op het lijnpad, werden goederen vanaf Luik tot ver in Nederland vervoerd. (Foto DSM)

De meeste ondertekenaars van de klacht uit 1726 dragen bekende Maaseiker namen en meer dan één levert ook persoonlijk een belangrijke bijdrage aan de stadsgeschiedenis. Een kort overzicht⁽¹⁹⁾:

1. Geurt Reijnders, geboren te Ophoven op 27 maart 1662 als zoon van Joannes Reijnders en Catharina Leijns, huwt op 24 februari 1691 in het minderbroederklooster met Catharina Houbie en bewoont de Sint-Jorishoeve op de Bleumerstraat.⁽²⁰⁾
2. Peter Reijnders, broer van de voorgaande, eveneens geboren in Ophoven op 14 april 1666 en op 16 februari 1697 gehuwd met Anna van Overbeeck, brengt het tot "consul" van de stad.

Boerenhuis "Sint Joris"

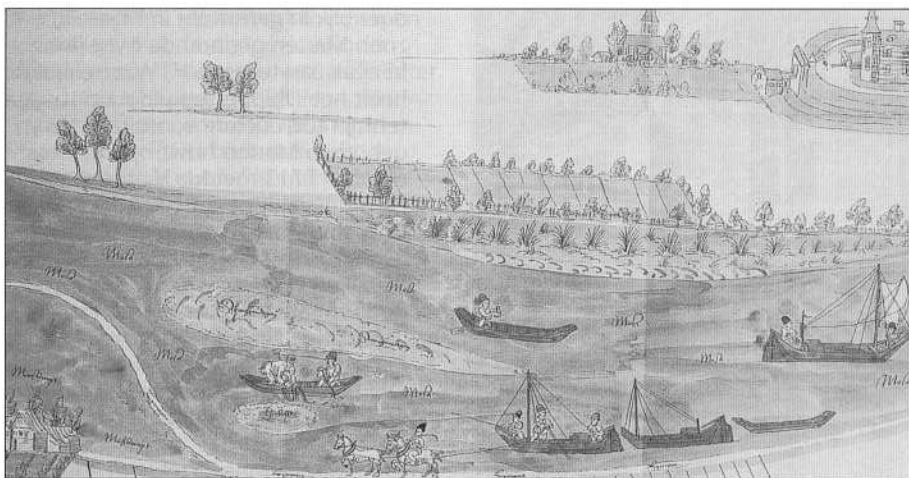
3. Steven Gelders en zijn echtgenote Ida Roosen krijgen vanaf 1689 een lange resem kinderen, waarbij hun zoon Lambertus, geboren op 16 mei 1702.⁽²¹⁾
4. Gijsbert Swill(i)ens, geboren op 7 mei 1697 als zoon van Adam en Petronella Swanen, treedt op 8 februari 1724 in het huwelijk met Joanna Christina Bachus.
5. Herman Swillens, geboren op 23 april 1680 als zoon van Joannes en van Maria Bachuijs, huwt op 18 april 1706 met Anna Sophia Lichtemaeckers.
6. Petrus Hex, gedoopt te Aldeneik op 17 januari 1688 als zoon van Theodorus en van Petronella Cuypers, huwt op 5 oktober 1714 in Maaseik met Eleonora Pirooz.
7. Marten Hendrix, zoon van Jan en van Catharina Leurs, geboren te Maaseik op 10 maart 1682, wordt door zijn vader voorbestemd om chirurgijn te worden. Die sluit daarom in 1697 een contract met (veld)chirurgijn Emanuel van der Broeck, op dat

ogenblik in garnizoen in Maaseik, om zoon Marten gedurende twee jaar het vak aan te leren.⁽²²⁾ Waarschijnlijk heeft het schippersemplooi op termijn toch betere vooruitzichten geboden. Marten huwt op 22 oktober 1713 met Ida Vinckenbosch en is dus schipper in 1726.

8. Cornelis Pirooz⁽²³⁾ wordt op 27 augustus 1684 na een moeilijke bevalling door de vroedvrouw gedoopt als zoon van Anthonius en van Joanna Gielen. Hij stamt uit een familie van schippers en lijdrijvers.⁽²⁴⁾ Op 25 februari 1716 stapte hij in het huwelijksbootje met Sybilla Houbie.

Tussen al die schippers -zeker geen onbemiddelde lieden⁽²⁵⁾ - bestaan er nauwe banden, vaak zelfs tot in de familiale sfeer. Houbie Houbie die in 1690 kolen levert in Stokkem is zelf gehuwd met Catharina Gruyters. Zijn broer (?) Matthias Houbie heeft als echtgenote Anna Bachuijs.⁽²⁶⁾ Maria Bachuijs is dan weer de moeder van Herman Swillens en de echtgenote van Gijsbrecht Swillens heet Joanna Christina Bachuijs. Houbies dochter Catharina is de vrouw van Geurt Reijnders en haar zus Sybilla Houbie is getrouwd met Cornelis Pirooz, terwijl Maria Anna Houbie in 1701 in de echt verbonden wordt met Petrus Swillens. Eleonora Pirooz, een zus van Cornelis, is op haar beurt de echtgenote van Petrus Hex. Het lijkt erop of gemeenschappelijke economische belangen ook een aanleiding zijn tot dito analoge gevoelens.

Overigens wil het voorgaande niet meer zijn dan een momentopname uit de boeiende geschiedenis van het Maaseiker schippersambacht. Het verdient zeker op een grondiger manier bestudeerd te worden. Er zijn daartoe nog op diverse plaatsen archivalia voorhanden, al zal het verzamelen en ordenen ervan een tijdrovende karwei zijn.

150 'Paysages Mosans du XVI siècle - la Meuse à Leuth en 1561' Dat de Maas gedurende eeuwen een druk bevaren handelsweg was is op deze tekening duidelijk te zien. Op de voorgrond wordt het geheel van roefschip, paetschip en pont stroomopwaarts getrokken door paarden, die door de lijnknecht over het lijnpad worden geleid. Stroomafwaarts zette men de zeilen op of liet men het schip gewoon met de stroming meedrijven.

Dat de schippers in 1726 inderdaad reden tot klagen hadden, maar dat zij met hun klachten nauwelijks enig gehoor moeten gevonden hebben, mag men afleiden uit de vaststelling die in 1740 gedaan wordt: "Comme la navigation de la Meuse est devenue impraticable par les droits exorbitans qu'on exige aux differens bureaux établis sur cette rivière..."⁽²⁷⁾ En, zoals reeds aangehaald, daar komt in de daaropvolgende halve eeuw amper enige verbetering in.

NOTEN

- (1) BLINK, H., Limburg als economisch-geografisch en staatkundig gewest in het verleden en het heden, in: Tijdschrift voor economische geografie 10, 1919, blz. 259-260.
ROEBROECK, E., Hoe hebben vaart en handel op de Maas zich ontwikkeld vanaf de Middeleeuwen tot het einde der 18e eeuw? in: Studies over de sociaal-economische geschiedenis van Limburg 15, 1970, blz. 50-75.
MERSCH, GILBERT, in: Maaseik. Ontstaan en groei van een grensstad, Maaseik, 1994, blz. 166.
VENNER, JOS, Ibidem, blz. 196.
- (2) Voor het belang van Dordrecht, zie b.v.: BAUDUIN, H., Bronnen voor de geschiedenis van de Limburgse Maashandel, in: De Maassgouw 81, 1962, blz. 117-121.
- (3) BAUDUIN, H., Maasschepen in vroeger tijden, in:

- De Bronk 7, 1959, afl. 2, blz. 43-49.
- (4) Voor de grote lijnen van wat volgt, tenzij anders vermeld: ROEBROECK, a.w., passim.
Tevens: JAPPE ALBERTS, W., Geschiedenis van de beide Limburgen, deel II, Assen, 1974, blz. 70-73.
Rijksarchief Luik, Etats, nr. 3006.
- (5) ROPPE, L., PANHUYSEN, G.W. en NUYENS, E., De decadaire, resp. maandelijkse rapporten van de commissarissen van het Directoire Exécutif in het departement van de Nedermaas 1797-1800, Maastricht, 1956, blz. 115.
- (6) Het kanton Maaseik behoorde in de Franse en Hollandse Tijd en tot de definitieve scheiding van België en Nederland in 1839 tot het arrondissement Roermond. Pas daarna werd het de hoofdplaats van een "eigen" arrondissement van die naam. Zie: Kleine atlas voor de geschiedenis van de beide Limburgen, Leeuwarden/Maastricht, 1989, blz. 26-28.
- (7) Rijksarchief Maastricht, Collectie handschriften, nr. 56.
- (8) Rijksarchief Maastricht, Staten van het Overkwartier van Gelder, nr. 689.
- (9) Ibidem, nr. 700.
- (10) THURLINGS, T.L.M., De Maashandel van Venlo en Roermond in de 16de eeuw, 1473-1572, Amsterdam, 1946, blz. 29.
- (11) MOLEMANS, JOS, De politieke en rechterlijke instellingen van het graafschap Loon (1031-1794), in: Het Oude Land Van Loon 50, 1996, blz. 105.
Eind 17de en begin 18de eeuw zijn er meerdere incidenten i.v.m. de rigoureuze(re) inning van de 60ste penning.
- (12) ROEBROECK, a.w., blz. 67.
- (13) Notaris Fr. Craens, 1 september en 5 september 1726. Over het gewanhuus: MERSCH, G.H.C., De plaats van de koopwaar op de Markt van Maaseik in

de 17e eeuw, in: Liber Amicorum Tony van Wijk, Maaseik/Sittard, 1998, blz. 100. De maatregel uit 1667, vermeld door M. BOONEN in: Maaseik. Ontstaan en groei van een grensstad, Maaseik, 1994, blz. 245, waarbij schippers en schippersknechten zich bij het Sint-Nicolaasambacht moesten aansluiten, is dus blijkbaar niet uitgevoerd dan wel naderhand weer ingetrokken.

- (15) Met dank aan Mathieu Kunnen voor de transcriptie.
- (16) HANSOTTE, GEORGES, Pays de fer et de houille, in: La Wallonie. Le pays et les hommes. Deel I, Brussel, 1975, blz. 269-293.
- (17) POUKENS, JAN, Over welvarende kooplieden en maasschippers te Ophoven en te Maaseik, in: Dao raostj gèt 12, 1993, blz. 61-63.
- (18) Notaris H. Craens, 8 november 1717.
- (19) Met dank aan Isabella Kraewinkels voor de genealogische gegevens. Let wel: wij gebruiken voor het gemak meestal de term "geboortedatum", hoewel het in de parochieregisters niet steeds duidelijk is of nu de geboorte- dan wel de doopdatum getoeterd werd. Overigens vallen beide regelmatig samen.
- (20) Over de familie Reijnders: GEERKENS, H.J. en SNIJDERS, D., Acht generaties te Ophoven van de familie Reynders, in: Het Oude Land van Loon 19, 1964, blz. 5-22.
POUKENS, JAN, Werd het huis St.-Joris gebouwd in opdracht van een Maasschipper? in: De Maaseikenaar 25, 1994, blz. 9-12.
IDEM, zie noot 17.
- (21) Gegevens over de familie Gelders: BOONEN, M., Den Regenboeghe. Het verhaal van een pand en zijn bewoners, Maaseik, 1997.
- (22) Notaris Fr. Craens, 14 april 1697.
- (23) Er circuleren allerhande varianten van deze achternaam: Piero, Piro, Piroos, Pirooz, Piroz, Peros, Piroz, Perot ... Men mag denken aan een afleiding van de voornaam Pierrot.
- (24) POUKENS, JAN, Maaseiker lijndrijvers in 's landts dienst, in: De Maaseikenaar 25, 1994, blz. 110.
- (25) Maaseiker Maasschippers treden veelvuldig op als geldschietters. Zie het Maaseiker notariaat, passim.
- (26) Enige gegevens over de familie Bachuijs: DRIESSEN, R., Steenbakkerijen rond Maaseik (17de eeuw), in: De Maaseikenaar 28, 1997, blz. 154-159.
- (27) Citaat: ROEBROECK, a.w., blz. 71.

Uit de "Maas- en Kempenbode" van 26 juli 1914

Provincienieuws

Maeseeyck. — De Zeer Eerwaarde Heer A. Drijkoningen, pastoor-doken, is benoemd tot Ridder in de Leopolds Orde. Wij bieden hem onze beste gelukwensen.

M.M. Honlet, voorzitter der rechtbank van eersten aanleg te Hasselt; ridder P. Schaetzen, voorzitter der rechtbank van eersten aanleg te Tongeren; Tits, procureur des konings te Tongeren en Van Ormelingen, eero-notaris te Tongeren, zijn benoemd tot Ridder in de Leopolds Orde.

't Is werkelijk ongehoord wat er tegenwoordig in sommige achterbuurten onzer stad omgaat.

De schandaligste looneelen hebben er bijna elken Zondag 's namiddags of 's avonds plaats.

In de slechtst befaamde straatjes van de groote steden, vallen zulke ergerlijke en zedekwetsende looneelen niet voor. 't Is eene openchte schande voor onze stad en nooit hoort men dat tegen die jeughdedervers proces-verbaal wordt opgemaakt. Nooit ziet men een politie-agent in die straten om de kinderen onzer werklieden te beveiligen tegen de zedeloze uitspattingen van sommige diephederven mannen en vrouwen.

Onze Kon. Harmonie "Concordia" zal morgen, Zondag een uitstapje doen naar Aldeneyck, bij gelegenheid der St-Anna-kermis. Het Bestuur verzoekt de Bescherm- en eoreleden zoo talrijk mogelijk aan het uitstapje deel te nemen.

Het volgende concert is vastgesteld op Zondag 9 Aug. om 8.30 's avonds op het kiosk der markt.

M. Tilmans, aannemer, heeft de herstelingswerken, uit te voeren aan de brugwachtershuizen van Smeermaes, Noorhaeren, Boorsheim, Tongerlo, Bree en Boeck, welke Maandag te Antwerpen plaats had, aangenomen voor de som van 9678 fr. De schatting bedroeg 8949 fr.

De prijsuitdeeling zal plaats hebben in 't Collegie der E.E. Kruisheeren, Maandag 3 Augustus en in de Staatsmiddelbare school Zondag 2 Augustus.

Diksjenaer van het Mezeikers

152 Tony Van Wijck

Cultuur is datgene waarvan we ons te laat bewust worden dat we het verloren zijn!

- 1 aafblajere, zw. ww. =
a van bladeren ontdoen (als AN)
b bladderen, bladders of blazen vormen.
Vb. b. De vörf blajert aaf
- 2 aafblotte, zw. ww. = zelfde betekenis als 1b.
- 3 aafbuuërstele, zw. ww. =
a afborstelen (als AN)
b aframmelen, iemand de mantel uitvegen
Vb. Wieë höbben häöm ins duchtig aafgebuuërsteld!
- 4 aafdruuëge, zw. ww. =
a afdrogen (als AN)
b een oorveeg geven
c herhaaldelijk van iemand winnen
Vb. b. Gank opzi-j of iech druuëg diech ein aaf!
Vb. c. De Roeëj Duivels höbbe zich laoten aafdruuëge doeër de Turkel!
- 5 aaffówtele, zw. ww. = door vals spelen in het bezit krijgen
Vb. Det gelsj haet er mich aafgefówteld.
- 6 aafgank, zn. m. (geen mv. - gengske) =
a afgang (als A.N.)
b diarrhee
c de stof die men bij stoelgang loost
Vb. a. Hae is lieëlik aan den aafgank.
b. Zi-jnen aafgank waas greun.
- 7 aafgevaeg, bn. bw. =
a afgeveegd (als A.N. verleden deelw. van afvegen)
b geraffinneerd
c gretig zijn naar iets
Vb. b. Det vroumes is ein aafgevaegde pri-j.
Vb. c. Hae is er op aangevaeg.
- 8 aafgieëve, st. ww. (gôôf aaf, aafgegieëve) =
a afgeven (als A.N.)
b omgaan (pejo)
Vb. b. Mêt waat vuur vouk guuëft dae zich aaf.
- 9 aafgoeën, st. ww. (góng aaf, aafgegange) =
a afgaan (als A.N.)
b defaeceren
c invallen van de dooi
Vb. b. Este neet kèns aafgoeën, móste prówmen ieëte.
Vb. c. Het waer geit aaf.
- 10 aafhöffe, zw. ww. = (bij kaarten) couperen
Vb. Iech höf aaf en diech guuëfs.
- 11 aafketse, zw. ww. =
a in alle richtingen doorkruisen, afrijden, aflopen.
b afschampen.
Vb. a. Hae ketzde alle rómmelmèrten aaf vuur antiek.
Vb. b. De koeëgel ketzde aaf op 'ne stein.
- 12 aafkówtele, zw. ww. = aftroggelen
Vb. Groeëte löbbes, doe mós klein kènjer niks aafkówtele.
- 13 aaflaote, st. ww. (lieët aaf, aafgelaote) =
a aflaten (als A.N.)
b stuw strijken van een beek
Vb. b. Dees wieëk laote ze de Bosbieëk aaf, want ze mót gevaeg wieëre.

Abonnementen (of geschenkabonnementen) steeds verkrijgbaar door storting op nr. 001-0678921-94 tnv De Maaseikeaar, 3680 Maaseik, met vermelding: abonnement of geschenkabonnement voor... (naam + volledig adres), België: 400 fr. Overige landen: 500 fr. Een steunabonnement kan vanaf 1.000 fr. Abonnees worden verzocht hun eventuele adreswijziging mee te delen aan ons redactielid: Ludo Droushoudt, Oude Ophoverbaan 170, B-3680 Maaseik. Tel 089/565123.

Iedere auteur blijft verantwoordelijk voor het door hem ingestuurde artikel. Geen uittreksel, afdruk of overname uit "De Maaseikenaar" mag geschieden zonder bronvermelding.

Teksten voor volgende editie vóór 1 september 2000 aan Tony Van Wijck, Maastrichtersteenweg 11, 3680 Maaseik e-mail: Tony.Vanwijck@pi.be

DE REDACTIE

Harry Beenders
Theo Beenders
Jaak Bergers
Martin Boonen
Ludo Droushoudt
John Golsteyn
Herman Hendrix
Tony Van Wijck
Jacqueline Wolfs-Godermans

MEDEWERKERS

Raymond Driessen
Marcel Hendrickx†
Piet Henkens
Frans Keijers
Mathieu Meeuwissen